

Haitse Hönu!

Nr. 9
1938
30 s.

TOIMETUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8, Kaitseliidu Peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide telefon 451-94.

Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvere telefon ametis 451-89 ja sv. 156-a, kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap. Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00–12.00.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

*

TALITUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3. Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, $\frac{1}{2}$ a. 3 kr., $\frac{1}{4}$ a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

ILMUB KAKS KORDA KUUS

Nr. 9

1938

SISUKORD:

Kaanel: Naiskodukaitse rivi marssimas Naiskodukaitse suvipäevadel Narvas.

Tiitli: Uus Vabariigi Valitsus.

A. Truuvere: Uus Valitsus.

V. Kaljumäe: Mälestustähiseid jürikuu mässust 1343.

A. T.: 16. mai — Soome Võidupüha.

— Soome Kaitseliidu ülem kindralleitnant Lauri Malmberg 50-aastane.

— Tarvilist tähelepanu liiklusele.

V. H.: Mees, kes võttis osa bokserite

mässu mahasurumisest Hiinas.

— KL Kihelkonna malevkonna pealik Eduard Höbenik 40-aastane.

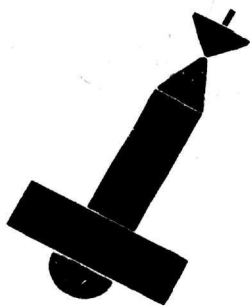
Epa: Marssal Tšiing Khaišek ja Hiina.

H. N.: Lennuk — kaasaja asendamatu

lahingrelv.

Kapten O. Kallikorm: Naiskodukaitse

rivieskiri.

Lendur-instruktor
Harry Habel

**PURI-
LEND**

Sis u: Lennuasjanduse ajaloost, lend õhust raskemal vahendeil, lennuki konstruktsioon ja temale mõjuvad jõud, üldmõisted meteoroloogiast, purilend, selle algväljaõpe, lennukite tüübid ja mõõduriistad. 70 joon. ja 2 tabelit. Hind kr. 1.50.

RAAMATU JA KIRJUTUSMATERJALI
SUURLAOD TALLINNAS

K.-Ü. „RAHVAÜLIKOOL“

Harju 48, oma majas, tel. 444-39,
Pärnu mnt. 10, tel. 446-67.

20. juuni paigu ilmub

**„Kaitse Kodu!“
Võidupüha
erinumber,**

millele juhime kõigi kuulutajate
tähelepanu.

„Kaitse Kodu!“ loevad ainult
ostujõulised ringkonnad, see-
pärast on kuulutamine „Kaitse
Kodu’s!“ alati tasuv ja kasulik.

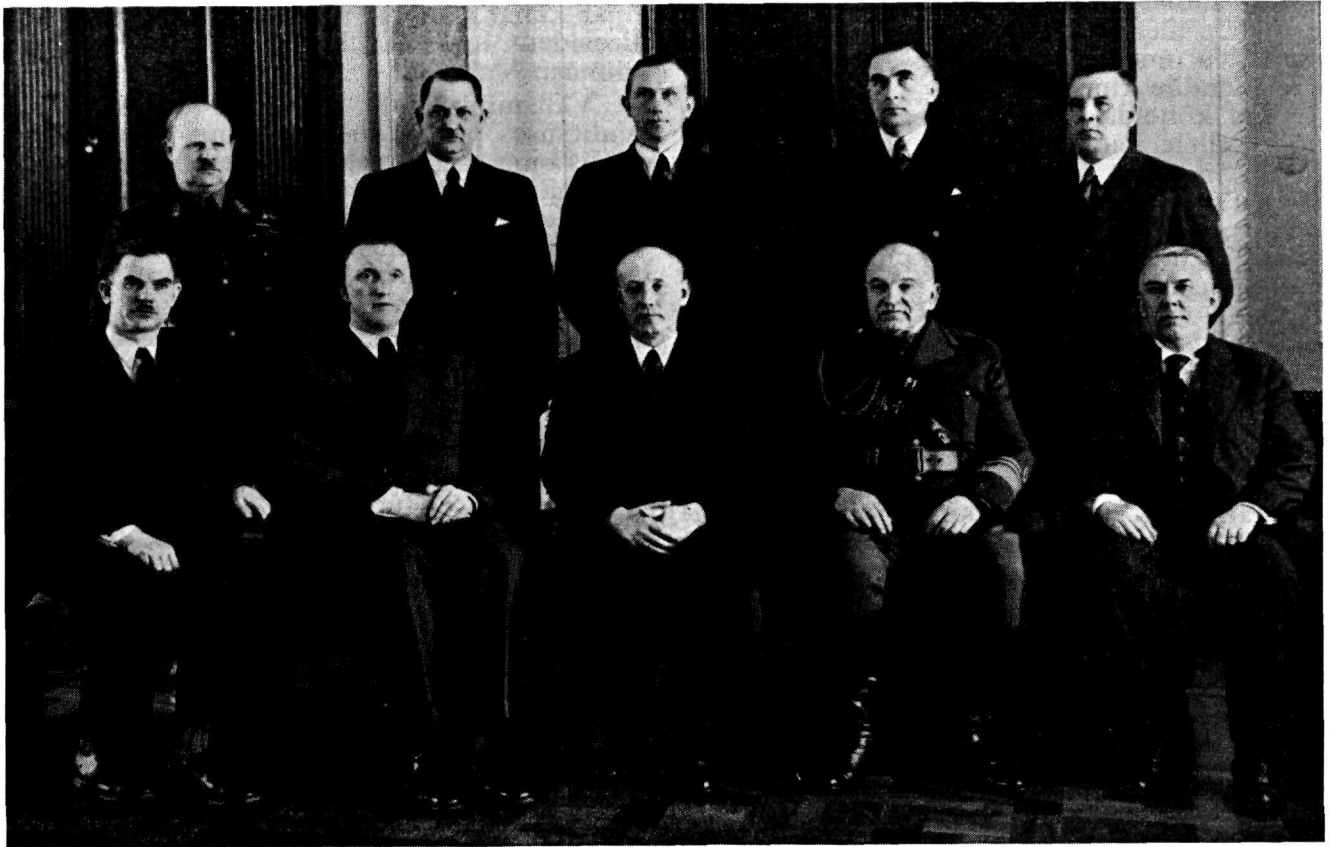
Kaitse Kodu!

Nr. 9

Tallinnas, 14. mail 1938

XIV aastakäik

UUS VABARIIGI VALITSUS

Esmaspäeval, 9. mail s. a. nimetas Vabariigi President Konstantin Päts ametisse uue Vabariigi Valitsuse. Samal päeval andis uus Valitsus Presidendile oma ametitöotuse, astudes seega veel samal päeval ametisse. See on esimene Vabariigi Valitsus uue Põhiseaduse alusel ja ühes sellega ka viimne lüli uue Põhiseaduse kehtimahakkamiseks.

Pildil uus Vabariigi Valitsus pärast ametitöotuse andmist Presidendile. Istuvad vasakult paremale: majandusminister L. Sepp, välisminister K. Selter, peaminister K. Eenpalu, sõjaminister kindralleitnant P. Lill ja põllutööminister A. Tupits. Seisavad vasakult paremale: haridusminister kolonel A. Jackson, sotsiaalminister O. Kask, teedeminister N. Viitak, kohtuminister A. Assor ja siseminister R. Veermäe.

Uus Valitsus

Vabariigi Presidendi poolt on kinnitatud ametisse uus Vabariigi Valitsus koosseisus, nagu see on toodud meie ajakirja käesoleva numbri tiitlilehel.

See on esimene Vabariigi Valitsus pärast uue Põhiseaduse kehtimahakkamist ja 21. Valitsus meie Vabariigi ajaloos üldse, arvestamata kolme Ajutist Valitsust meie Vabariigi esimestel algaastatel.

Uue Valitsuse kujundamine usaldati Vabariigi Presidendi poolt pärast seda, kui uue Riigikogu kokkuastumisega senine Valitsus oli esitanud lahkumispalve, peaministri kandidaadile Kaarel Eenpalule, kes lahendas selle ülesande mõne päevaga ja esitas 7. mail s. a. uue Valitsuse koosseisu Vabariigi Presidendile kinnitamiseks.

Kui kõnelda siin uuest Valitsusest, siis võib sellele vaadata ainult vormilisest küljest. Sisuliselt on see uendatud Valitsus, kuna endise Valitsuse koosseisu kuuluvaist ministreist jäi uude Valitsusse seitse ja uutena tuli juure kolm ministrit — majandusminister L. Sepp, kohtuminister A. Assor ja siseminister R. Veermaa, — kõik tõsised ja tüsedad jõud meie senises poliitilises ja avalikus elus.

Arvestades väheste muudatustega uue Valitsuse koosseisus ei ole oodata ka mingisuguseid uusi suundi uue Valitsuse töökava korraldamisel. Uue Põhiseaduse kehtimahakkamisega, uue Riigikogu kokkutulekuga ja Presidendi instituudi sisseseadmisega on riigi sisepoliitilises elus juba kindel suund rajatud. Selles suunas tahab ka uus Valitsus töötada, mille kohta on oodata Vabariigi Valitsuse deklaratsiooni Riigikogu mõlema koja lähemal koosolekul. Majandusminister L. Sepp, kes astus Valitsusse uue inimesena, kuid paljukogenud riigi- ja majandusjuhina, on ajakirjandusele antud selletuses juba deklareerinud, et tema ei kavatse oma ministeeriumi juhtimisel mingisuguseid majanduspoliitilisi muudatusi ette võtta.

Uue Valitsuse ülesandeks on seega jätkata meie senist riiklikku ja majanduslikku ülesehitavat tööd, millele on juba eelmise valitsuse ajal alus pandud. See töö saab olema arvatavasti seda kergem, et meil on juba sisepoliitilises elus kindlad ja kõikumata suunad rajatud, milledest kõrvalekaldumine saab vaevalt kõne alla tulla. Ka on uuel Valitsusel meie rahuliku parlamentaarse korra juures ja Presidendi võimu tasakaalustaval kaasmõjumisel kindel seljatagune, mis endistel valitsustel parteipoliitiliste siseheitluste juures tihti puudus. Käesolev Valitsus ei kujuta

endast ka mingisugust poliitilist, vaid enimem töökabineti, kust parteipoliitiline vaim on eemale jäetud, mida asendab rahuliku ja plaanikindla töö meeleolu.

Vaadeldes uue Valitsuse koosseisu, näeme seal inimesi, kellede rahvuslik meelusus ja isiklik tublidus on meile kõigile tuntud. Valitsuse esotsas seisab peaministrina kauaaegne siseminister, omaaegne Riigikogu esimees ja kogemusrikka administraatorina tuntud poliitikategelane Kaarel Eenpalu.

Sõjaministrina on kindral-leitnant P. Lill ainukene mees uues Valitsuses, kes püsib oma kohal 1933. a. saadik, millal praegune President K. Päts kujundas Riigivanemana viimase Valitsuse.

Välisminister K. Selter töötas endises Valitsuses majandusministrina, kellena ta leidis oma sirgjoonelise ja ülesehitava majanduspoliitika tõttu üldist tunnustust. On loota, et need laialdased kogemused, mis ta omandas Majandusministeeriumi juhtimisel, võivad talle ka Välisministeeriumi juhtimisel kasulikud olla.

Haridusminister kol. A. Jaakson püsib omal kohal endisest Valitsusest saadik. Tema haridusministriks oleku ajal on teostatud meie koolireform, samal ajal on ka Tartu ülikoolis ja Tallinna tehnikaülikoolis tarvitsesid ümberkujundamised aset leidnud.

Põllutööminister A. Tupits on põllutööministrina Vabariigi Valitsuses juba kolmandat korda. Ta on töötanud Vabariigi algusest peale aktiivses poliitikas, olles põllumeestekogude saadikuna kõikide Riigikogude liikmeks.

Sotsiaalminister O. Kask juhtis sama ministeeriumi juba eelmises Valitsuses. Tema ministriks oleku ajal on toimunud ja praegu teoksil rida sotsiaaluendusid Eestis.

Teedeminister N. Viitak oli teedeministriks juba eelmises Valitsuses. Uute meestena on Valitsuses majandusminister Leo Sepp, kohtuminister A. Assor ja siseminister R. Veermaa. Neist L. Sepp on kauaaegne endine rahaminister, kelle tegevuse ajal teostati 1927. a. Eesti riiklikus elus põhjaneva tähtsusega rahareform. Kohtuminister A. Assor on endine kohtupalati prokürör ja siseminister R. Veermaa tubli administraatorina tuntud endine politseivalitsuse direktor.

Loodame uue Valitsuse õnnelikust valitsemisest õnnistust ja kosumist Eesti rahvale.

A. Truvere.

Mälestustähiseid

jürikuu mässust 1343

Refk ajaloolise mässu võitluspalkadele. — Ed. Bornhöhe jutustuse „Tasuja“ tagapõhi

Iga aasta jüripäeval elustuvad uuesti kurvad mälestused vanade eestlaste vabadusvõitlustest, mis peeti Põhja-Eestis, mis aga lõppesid traagiliselt.

Ed. Bornhöhe on oma jutustuses „Tasuja“ katsunud kujutada jürikuu mässu võitlusi. Kuipalju ses jutustuses on kirjaniku vaba fantaasiat segatud ajalooliste tõsi- asjadega, seda on vististi ajaloolastelgi raske täpselt piiritella.

Nende ridade kirjutaja on katsunud kõrvu seada neid rahvasuus liikuvaid mälestuse raasukeksi ning jürikuu võitlusist tänapäevani säilinud looduslikke mälestus- tähiseid kirjanduslike allikatega.

Selleks on tulnud läbi käia ning üles otsida need mälestusmärgid, mis aasta- sadadest hoolimata võivad veel olla tunnistajaiks ajaloolisist võitlusist.

Käesolev kirjutus ei pretendeeri mingile uurimusele, vaid katsele meenutada mineviku sündmusi elavate mälestustähiste kaudu.

Siirdugem nõnda siis jürikuu-mässu võitlusväljadele.

Harku mõisast umbes poolteist kilomeetrit, Pääskülla viiva tee lähedal „Rohtla“ uustalu tasasel heinamaal seisab mingi ahervaret meenutav kungas. Mõni samm künkast kasvab iidne tamm, mille koorelt võib leida paljude lõigete ning armide järgi.

See paik ühes arvatava ahervarrega olevat kuulunud rahvajutu järgi Ed. Bornhöhe ajaloolisest jutustusest tuntud kangelasile. Varemete ase näitavat kohta, kus olevat seisnud kord Tasuja isatalu. Ning too suur tamm olevat kasvanud vististi juba tol ajal esimese vaba talupoja õues.

Nii kõneleb praegune „Rohtla“ talu peremees J. Kask, kes erilise innuga on uurinud vanu allikaid ning kogunud ka rahvasuus liikuvaid mälestusi.

Harku mõisast veidi maad lõunasse kasvab praegu kaks suurt ja igivana tamme. Need tammed olevat kord istutatud Tasuja isa mälestuseks, kes surnuks piinatud Lodijärve lossi keldris aastal 1343, jürikuu mässupäevade ajal. Too kelder, kus Tasuja isa vaevles, on säilinud praeguseni viletsa koopana Harku mõisa endise, s. t. Lodijärveks kutsutud lossi varemete all.

Kui nii, siis on säilinud õige palju mineviku kurvade sündmuste tummi, ent siiski vaieldamatut keelt kõnelevaid tunnistajaid.

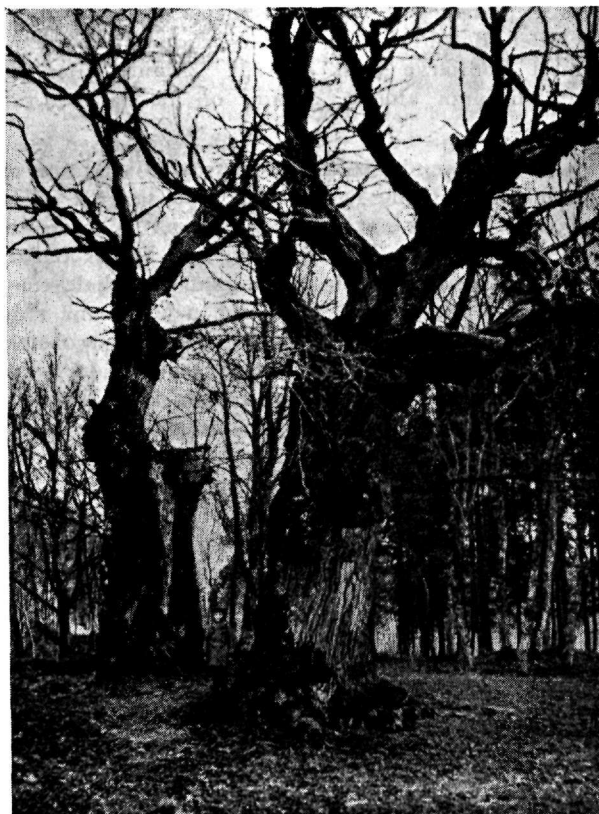
On kahju, et siamaale siiski lähemalt ei ole uuritud „Tasuja“ sündmustiku ajaloolist tagapõhja. Vastasel korral oleksid kindlasti ja ammugi juba võetud muinsuskaitse alla need kaks igipõlist, kümneid inimpõlvi üle elanud ning ajaloolised tammed.

Aga enne kui siirdume uuesti nende ajalooliste paikade kirjeldamisele, tuletame meele, mis kõneleb Bornhöhe. Ta ütleb:

„Harjumaa põhjapoolses osas, Tallinna lähedal põlise laane keskel seisis üksik talu, teedest kaugel, nii palju kui sel ajal teid võis olla. Talu hüüti „Metsa“

taluks, sest et ta oli metsa sees, ja ta oli imelikul viisil ühe sündinud maamehe Tambeti päralt, kes siin valitses kui mõni „Kuura“ kuningas kunagi.“

Nõnda räägib kirjanik oma jutustuse kangelase, Tasuja, vanaisa talust. Kuidas see mees, Tambet, sai pärisperemeheks, sel on huvitav eellugu. Tambeti isa

Kaks igipõlist tamme praeguses Harku mõisa pargis, mis olevat istutatud Tasuja isa matmispaigale

Ajaloolise Lodijärve lossi varemed

nimi on olnud Vahur ja ta olnud piiskopi sulane. Kord metsas on piiskop sattunud vastamisi karuga. Piiskop olnud surmasuus, ligiolev sulane aga vaadanud rahulikult pealt metsakuninga ja piiskopi põrnitsemist. Piiskop viimses hädas palunud sulast, et see päästaks ta karu küüsis, lubades selle tasuks mehele anda maad. Sulane läski karuga kahevõitlusse ja võitis metsloom. Piiskop pidas ka oma sõna. Ta laskis pagened (sest Vahur oli mõisast ära joosnud) sulase vabaks ning kinkis talle pärisomanduseks tüki metsa, „mis seis“ — nagu ütleb Bornhöhe, „hilisemates sõdades maapinnalt kadunud Lodijärve lossi kõrval“. Ainult sõjas pidi Vahur piiskoppi aitama, muidu oli ta täiesti vaba talupoeg.

Vahur ehitanud siis endale metsa maja. Et ta aga olnud liig laisk põldu harima, luusunud ta aina mööda metsi ringi, püüdes mitmesuguseid loomi ja linde ning elatudes jahisaagist. Vahurist räägitud, kuidas ta kord terve hundikarja, kes kibedal külmal ta kallale tunginud, paljaste kätega ära kägistanud, nahad maha nülginud ja kered kui jõululingitused metsas kuuse okstesse riputanud. Veel muidki vägevaid tegusid on teinud Vahur. Ning lõpeks on Vahur endale isegi hundinahkade eest lunastanud Lodijärve lossihärralt nägusa neiu naiseks. Sellest abielust Vahur sai poja, kellele ta pani nimeks Tambet; Tambeti poeg sai nimeks Jaanus (keda hiljem kutsuti Tasujaks).

Tambet on olnud väga agar ja väle mees, hakanud harima põldu, ehitanud toreda maja jne.

Mispärast Tambeti poeg Jaanus viidi Lodijärve lossi keldrisse, sellest kõneleb ajalooline jutustus, et enne Lodijärve lossi noorparun Oodo ja Jaanuse vahelist kahevõitlust Jaanus on öelnud: „Enne kui kahevõitlust algame — veel üks sõna. Langen mina, siis võid sa minu kehaga teha mis tahad. Aga, ma palun, jäta mu süütu isa ellu.“

„Hea küll, ta peab elama,“ vastas sellele Oodo, „aga ta mädaneb kõige sügavamas keldris kuni surm teda päästab. Sina aga sured!...“

Tambeti talu õues on aset leidnud ta vaba poja kahevõitlus rüütliga. Seda nägi pealt ka isa. Kuid see võitlus lõppes iseäraliselt. Maja süüdati põlema, ja usutakse, et tulle oli jäänud ka Jaanus... Isa aga viidi Lodijärve keldrisse, nagu rüütel oli ähvardanud...

Aga... Tuleb 1343. a. kevad — jürikuu. Mõisade kohast hakkavad üles kerkima tulikeeled. Ilmub tagasi Jaanus, tõstma tulikeeli ka Lodijärve lossi kohale. Tasuja on tulnud...

Haarav on lugeda seda osa Bornhöhe jutustusest, kus ta kirjeldab Tasuja sattumist oma isa juure keldrisse. See kelder on alles ja siia sisseminek tekitab praegugi jubedusejudinaid seljale. Bornhöhe jutustab: „Uks murti kangidega lahti ja Tasuja astus meestega kivitrepist alla. Sumbunud õhk ja lämmatav hais voolasid neile vastu. Kaasavõetud tõrvalont pisteti põlema ja see valgustas kitsast võlvialust, kus kaks meest vaevalt kõrvuti võisid käia. Võlvialuse tagumist poolt kattis hall pimedus. Mõlemal küljel viisid kitsad rauduksed tillukestesse kongidesse. Mõned ukсед, mis olid lukus, lõhuti sisse. Kongid olid tühjad. Võlvialuse viimases otsas oli veel üks vaevalt nähtav ukseke, enam auk kui uks. Tasuja lõi selle kangiga sisse. Kui ta sisse astus, pidi ta sügavasti kummardama — kong oli vaevalt neli jalga kõrge. Seinad olid niisked ja kumasid rohekalt tule paistel. Põrandaks oli haisev pori. Valgus ei pääsnud kuskilt sisse — siin valitses igavene pimedus. Tagumise seina najal kükitas üksik inimesekogu, kael seina külge kinnitatud raudvõru sees. Tema riided rippusid kaltsudes paiguti paljastatud liikmete küljes. Pea oli tal sügavalt rinnale vajunud, mõlema käega oli ta kramplikult oma aluse porisse haaranud.

Tasuja langes selle kuhu ette põlvili ja tõstis ta pea õrnalt üles. Peast rippusid hallid juuksed libedates salkudes üle silmade. Kui Tasuja juuksed kõrvale pühkis ja tulepaiste otsekohe vangi näole langes, pörkas tulenäitaja, endine lossi talupoeg, kokkunult tagasi ja karjatas: „Metsa Tambet!...“

Sissekäik Lodijärve lossi varemetes asuvasse keldrisse, kus on kinni peetud Tasuja isa

Tambeti nägu ei olnud enam elava inimese nägu, see oli surnu pealuu, kaetud tõmmu, roheka nahaga. Kustunud silmad olid laiali lahti ja vahtisid kangel, koledalt, liikumatult sügavatest aukudest välja.

Kui Tasuja natuke aega seda nägu oli uurinud, vajutas ta tema silmad õrnalt kinni ja laskis surnu pea jälle tasakesi rinnale langeda.

„Lõpp!“ sosistas Tasuja kuulmatult.“

Niisugune on Bornhöhe jutustuse järgi Tasuja isa Tambeti lõpp. Rohkem ei kõnelda temast enam. Kus või kuidas ta maeti, sellest ei tea me ka midagi.

Aga koha peal kõneldakse praegugi veel rohkem kui on jutustatud „Tasujas“.

Lodijärve lossi kelder — see on veel näha. Praegu hoiavad asunikud siin oma kartuleid. Alla keldrisse on jube astuda, kuigi sissekäik õieti ei meenuta enam midagi rohkem kui mingit künkasse viivat auku. Keldri lae hoidmiseks on seatud toed. Siiski on sisemus säilinud päris hästi — tugevast paest võlvitud lage on üsna vähe parandatud ning seinadki näivad suurelt jaolt olevat säilitanud oma algupära.

Vanad lossivaremed on kadumas juba murukamara alla. Aga müürid, kui üles minna, on osalt siiski veel säilinud.

Varemeil kasvab suuri puid — saari ja vahtraid. Vanemate puude iga võiks arvata vähimalt poolesajale, isegi sajale aastale. Koht on olnud omaaegsele lossile õige sobiv. Nimi „Lodijärve“ olevat tekkinud suurest järvest, mis laiunud lossi ees. Kuhu see järv nüüd on jäänud?

Aastasadu on möödunud. Lodijärv on vahepeal kuivanud. Põhi aga olevat see tasane lagendik, mis varemete juurest Tallinna suunas paistab. Järve põhi see võib küll olla, nii madal ja tasane on see. Ja kui saaks suurest kausist valada vett alla, küllap päris kerge oleks sünnitada siia järvegi ning endine Lodijärv olekski käes.

Nõndapalju Lodijärve lossist ja järvest.

Bornhöhe ei kõnele, nagu öeldud, Tambeti keha muldasängitamisest. Rahvas siiski kõneleb veel, ja nimelt seda, et Tambet olevat maetud tükki maad mõisast eemale metsa. See koht olevat praeguses mõisapargis, seal, kus kasvab kaks hiiglatamme. Need tammed on tõepoolest erakordselt haruldased. Mõlemad on seest tühjad, ainult koor on veel osalt värsket. Aeg on tammede muistse sisu hävitanud täiesti. Mulle öeldi, et viis meest võivat puuõõnsuses vabalt püsti seista. Ei uskunud, et sellaseid puid võiks leiduda. Aga see osutus sõnasõnalt õigeks. Teise tamme õõnsus mahutab küll vabalt viis inimest — see näib suur nagu kamber. Maapind on siin aga niiskevõitu, vististi lähedase põhjaveega. Tammed seda ei armasta. Palju harusid on kuivanud ja puud ongi praegu õieti juba hävimisohus. Ning kui mõelda tagasi: kaks tamme, üksteisest just nõnda kaugel kui see on mõeldav haa pikkuse juures — üks tamm päitsis ja teine jalutsis. Kas ei võinud see kord tõesti nõnda sündida, et need istusid siia ühe vabaduse otsija mälestuseks!...

Tasuja talu oletatav ase Harku mõisa lähedal asuva J. Kase talu heinamaal

Mingem nüüd siis korraks veel „Metsa“ talusse. Tasuja isa talu ahervarred olevat need, mis kerkivad praegu Rohtla talu heinamaal.

Siin, oletatavate varemete juures, on kunagi ka kaevetud. Seda olevat teinud viimane Harku mõisa omanik. Ta olevat siin käinud kaevamas koos naisega. Mis ta siit leidnud, seda talu praegune omanik ei tea. Aga kõneldavat, et midagi kotiga olevat siit siiski mõisa poole tassitud.

Ons siin tõeliselt ühe elamu ahervarred, elamu, mis asetses siin enam kui viissada aastat tagasi? See vajaks ehk suuremat uurimist, mitte ainult pealiskaudset nägemist. Aga imelik on küll, et siin, just suure künka lähedal, heinamaal, kasvab üks põline tamm. See puu ei näi küll nõnda vana kui nood kaks mõisapargis, ent aastasadu lasub kindlasti temagi turjal. Puu torkab silma veel sellepoolest, et ta tüvel on õige palju arme ja märke, milledest paljud on kasvanud aja jooksul õige kõrgele. Kelle käsi need siia on lõiganud? On mõeldav, et siin võis kord olla inimelamu ning uhke tamm kasvas õues.

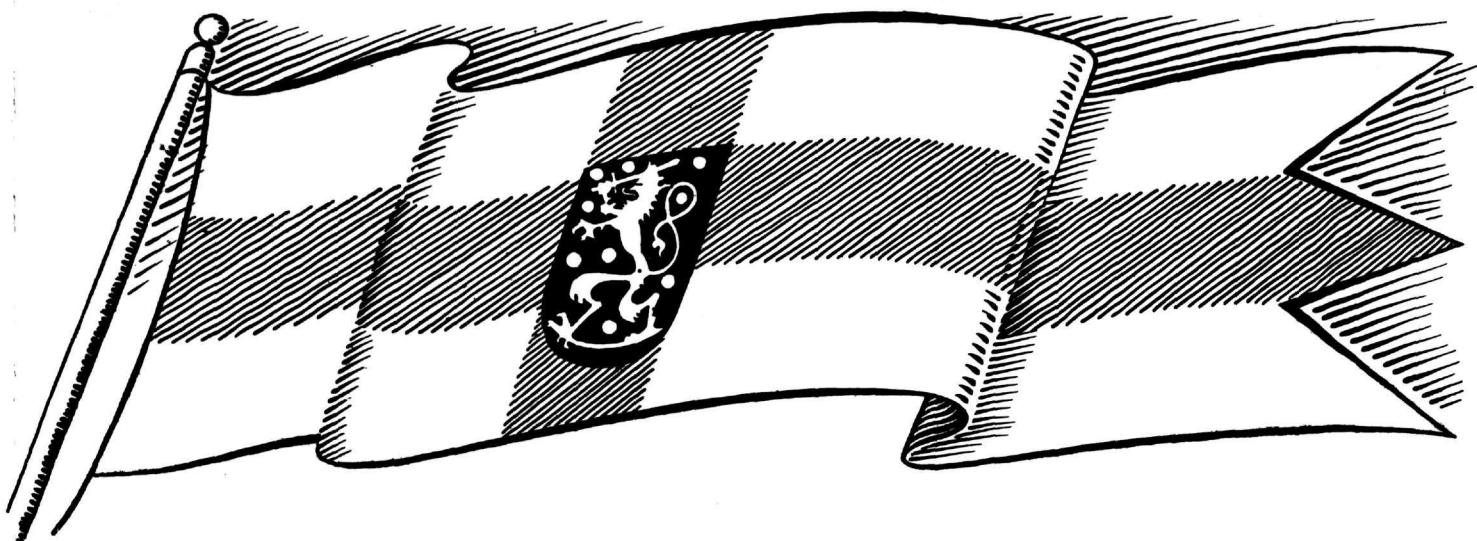
Kaugemal on veel teisigi tammesid, kuid ealt nad näivad kõik nooremad.

Peale niinimetatud Tasuja isa talu ahervarte leidub ümbruse tasasel maastikul veel üksikuid teisigi varemete asemeid meeletuletavaid künkaid. Need kõik koos olevat märgid muistsest asulast. Võimalik võib see ju olla, sest sel ajal pidid inimesed milleski elama. Ning küllap kivegi leidus ehitusis niipalju, et elamute kadudes jäi maapinnale mälestus.

Need on mõtted. Aga need mõtted on kerkinud kõik paljudest märkidest.

Ei lähe enam palju aastaid mööda, mil leiame, et jüriöö mässu ajast on seljataha joosnud kuussada aastat. Kuussada! Kümme inimpõlve! Kellegi keel ei saa enam kõnelda tõtt neist võitlusist, mis siis olid ja peeti. Ainult tummad tunnustajad kõnelevad — niipalju kui loodus neid armulikult on säilitanud. See pärast pöörakem pilgud nende poole!

V. KALJUMAE.

16. MAI — SOOME VÕIDUPÜHA

Iga aasta 16. mail pühitseb meie vennasrahvas Soome oma traditsioonilist lipupäeva. Tänavu on sel päeval eriline juubeli-täendus, sest 16. mail s. a. möödub sellest 20 aastat, kui Soome valged väed kindral (nüüd marssal) Mannerheimi juhatusel marssisid Helsingisse, tervitatud juubeldavatest rahvahulkadest.

Verine Soome kodusõda, mille õnneliku lõppu iga aasta 16. mail korraldatava lipupäevaga pühitsetakse, lõi omal ajal raskeid haavu Soome rahva hingesse. Vabadustihkavat vennasrahvast, kelle iseseisvuse püüded ulatuvad juba Vene tsaariaja rõhumise kõige karmimatesse aegadesse, ähvardas Vene revolutsiooni mõjutusel tekkinud sisepoliitiline kaos, enamlaste vägivaldavalitsuse alla sattumine, millest lahtirabelemiseks kulus Soomel mitu kuud rasket ja ohvriterikast kodusõda. Tänavu võiakse nüüd selle õnneliku lõpu 20 aasta juubelit pühitseda. Üksikud Soome linnad on punaste vägivaldalt vabanemise juubeli tähtpäeva tänavu juba tähistanud — nüüd on järjekord pealinna Helsingi käes, kes pühitseb 16. mail Soome valgete vägede kuulsusrikast võidumarssi Helsingisse, mis sündis 20 aasta eest, 16. mail 1918. a.

Arvestades käesoleva juubeliaastaga kujunevad tänavused pidustused Helsingis eriti suurejooneliseks. Sellele suurele pidupäevale elab iga aasta kogu Soome rahvas määratu vaimustusega kaasa. 16. mai on kujunenud

meie põhjapoolsetele suguvendadele võimsaks vabaduse ja isamaalsuse demonstratsiooniks, mis tänavuse juubeliaasta tõttu töötab kujuneda eriti võimsaks üle kogu maa.

Soome tänavustest pidupäevadest võtab aukülalisena osa ka Eesti Kaitseliidu delegatsioon, eesotsas Kaitseliidu ülema kindral J. Orasmaaga.

Samal ajal tervitab aga siinpool lahte kogu Eesti Kaitseliidu pere oma põhjapoolseid suguvendi nende vabadusevõitluse juubeli-tähtpäeval, mis on saanud paljude eestlaste südameis samasuguseks pühaks ja pidupäevaks nagu ta on seda Soomeski.

Soome kodusõda, mille õnneliku lõppu iga aasta 16. mail pühitsetakse, on Soome vabadussõda selle sõna kõige otsekohesemas mõttes.

Vabadustihkava rahvana oli Soome pidanud pikki aastaid vaevlema võõra võimu ikke all, kuni tuli Vene revolutsioon, mis tõi enesega kaasa esimesi lootusi seni raudselt valitsenud Vene tsaaririigi hegemoonia alt vabanemiseks. Kuigi need lootused osutusid algul ühe-külgeteks ja petlikeks, kuna revolutsioonilisest liikumisest tekkinud klassivaheline vaen viis iseseisvuse mõttest haaratud Soome verise kodusõja keerisesse, koitis vabadusepäike Soomele siiski varsti ja nüüd võib meie põhjapoolne vennasrahvas juba oma 21. iseseisvuse aasta piirilt rahulikult ja täie võiduteadmiseiga kodusõja rahututele aegadele tagasi vaadata.

Iseseisvuse mõtte tekkis Soomes palju varem kui Eestis. Juba 1914. a., maailmasõja puhkemisel, ha-

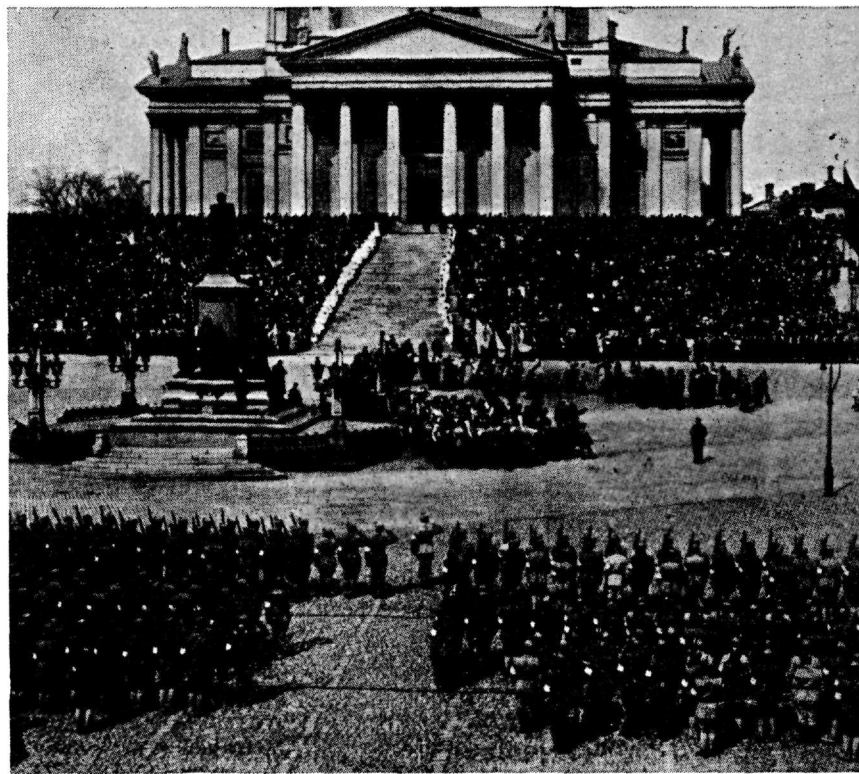
kati hellitama Soome rippumata korra loomise mõtteid. Soomlastele täiesti vastuvõtmatu Vene tsaaririigi raudse hegemoonia survele läks 1800 Soome paremat poega Saksamaale 27. Preisi Kuninglikku Jäätalataljoni sõjalist väljaõpet omandama. Nende õppinud sõjameeste ja peamiselt just Saksamaa toetusel ning usus Saksamaa võidusse maailmasõjas lootsid soomlased Venemaa ikke alt vabaneda ja iseseisvat riigikorda Soomes maksta panna.

Kuigi loodetud pööre Soome riiklikus elus jäi esialgu tulemata, andis maailmasõjale järgnenud Vene revolutsioon Vene Ajutise Valitsuse otsusega Soomele autonoomia, millele järgnevalt loodeti iseseisvuse tunnustamist. Vene revolutsioon vabastas Soome küll rõhujast, kuid ajas selle asemel teravaks klassidevahelise vaenu. Pahempoolne liikumine võttis Soomes tugevat hoogu, mille tagajärjel hakkasid enamlikult häälestatud ringkonnad Soomes punakaarti organiseerima. Omavoli ja terror levis kogu riigis, mille vastu Soome rahvuslikul valitsusel, kellel puudusid algul vajalised löögijõud, oli raske abi leida. Ka ei olnud Saksamaal sõjalist väljaõpet saanud jäägrid tol ajal veel kodumaale jõudnud.

Pöörde sellesse üliiraskesse seisukorda tõi viimaks 1917. a. detsembris kindral Mannerheimi kodumaale jõudmine. Sügavalt isamaalasena ja väljapaistva väejuhina nõustus kindral Mannerheim 10. jaanuaril 1918. a. võtma enda peale Soome punastest vabasta-

Marssal C. G. E. Mannerheim

Soome valgete vägede esimene võiduparaad vabastatud pealinnas Helsingis 16. mail 1918. a.

mise juhtimise. Tol ajal olid Soome Kaitseliidu üksused ainukesed, kellele võis rahvuslik Soome kui relvastatud jõududele toetuda, Kaitseliitlastele tuli abiks suurel hulgal talupoegi, kes, olgugi käsirelvadega, paitguti ainult pussidega ja jahipüssidega, varustatult, astusid kindral Mannerheimi juhatuse all olevaisse vägedesse, et oma armastatud kodumaa punaste ülevõimu alt vabastada. Kuigi Helsingis loodeti veel rahulikku kokkulepet ja otsiti võimalusi, kuidas verist kodusõda vältida, astus kindral Mannerheim Vaasas oma algatusel esimese julge sammu ja saatis oma nõrgalt relvastatud, kuid tulise isamaalsusega häälestatud väed maal korratusi ja terrorit sünnitavate punaste salkade vastu.

Tähtsamad Vene garnisonid piirati sisse ja neilt võeti esimesed relvad, mis suunati kohe punastele röövsalkadele.

Soome puhastamine punastest bandedest algas Etelä-Pohjanmaal. 25. veebruaril 1918. a. jõudis kodumaale 1000 Saksa vägedes viibinud jäägrid. Laev, millega jäägrid kodumaale sõitsid, randus Vaasas, mis oli Soome valitsusvõimu tollaegseks asukohaks, kuna Helsingi oli juba täiesti punaste võimuses. Loomulikult oli vaimustus abivägede kohalejõudmise üle kogu rahvuslikult mõtlevas Soomes suur. Tuhandemeheline vilunud instruktorite-jäägrite pere rakendati viibimata noore Soome kaitsekorralduse organiseerimiseks ja siit peale algas ka rahvuslike vägede tegevuse edukuses suur tõus. Agedad lahingud lõppesid üksteise järele valgete Soome vägede võiduga ja nii vallutati 6. aprillil 1918. a. juba Tampere, mis tõi edaspidiste lahingute käigusse juba otsustava pöörde. Juba Tampere vallutamisel võeti 11.000 punast vangi ja 29. aprillil

Soome Kaitseliidu ülem kindral-leitnant Lauri Malmberg 50-aastane

8. mail s. a. sai Soome Kaitseliidu ülem kindral-leitnant Lauri Malmberg 50-aastaseks.

Soome vabatahtlike kodukaitse organisatsioonide juhina on kindral-leitnant Lauri Malmberg püsinud oma kohal juba 1921. aastast, mil tema kutsuti Soome Kaitseliidu üksuste ülempealikuks. Sellest ajast peale on kindral-leitnant Lauri Malmberg 17 aasta jooksul pidevalt juhtinud Soome vabatahtlikke kodukaitse organisatsioone, olles tunnustatud ja armastatud juhiks kogu Soome vabatahtlike kaitseorganisatsioonide liikmeskonnale.

Kindral-leitnant Lauri Malmberg on sündinud 8. mail 1888. a. Tundes oma nooruses huvi tehnilise hariduse vastu, sai tulevases Soome Kaitseliidu ülemast algul elektri-insener, kellena ta astus sõjaväkke. Tema erialalised teadmised viisid teda pioneerina jäägripataljoni, kust ta varsti läks üle kahurväkke. Kahurvägi saigi praeguse juubilari edaspidiseks kauaaegseks relvliigiks.

Soome vabadussõja ajal moodustatud jäägrite kahurvägi sooritas juubilari juhtimisel kuulsusrikkaid retki, milledest eriti on tuntud retk Alavudelt Tampere rindele. Siin ootasid noort jäägrimajorit Lauri Malmbergi suured ja nõudlikud ülesanded. Ta tungiski oma kahurväega esimesena Tampere linna, puhastas selle vaenlasist ja tegi siis kaasa kangelaslikud lahingud Karjala ja hiljem Viiburi vallutamisel.

Soome vabadussõja lõppemisel sai Lauri Malmberg kolonel-leitnandina juhatada välikahurväe rügementi. Kuid kaua ta ei püsinud sel kohal. Tuntud tulise isamaalase ja tubli ohvitserina, kutsuti ta 1921. aastal Soome Kaitseliidu ülempealikuks. Ajal, kus oli tõsiseid raskusi Soome Kaitseliidu elu korraldamisel, võttis juubilari Soome vabatahtlike kodukaitse organisatsioonide juhtimise oma õlgadele, viies selle töö 17 aasta jooksul üldiselt tunnustatud ja niihästi kodu- kui ka välismaal hinnatud tasemele.

Kindral-leitnant Lauri Malmberg on tänapäeval üks Soome kodukaitse populaarsemaid kujusid. Seda mitte ükski Soomes, vaid ka Eestis, kus ta on viibinud paljudel Kaitseliidu päevadel ja teistel külaskäikudel, kus ta on võitnud täielikult kõikide südamed, kel temaga on olnud kokkupuutumisi.

Soome Kaitseliidu ülema kindral-leitnant Lauri Malmbergi juubeli puhul tervitavad teda kõik Eesti Kaitseliidu liikmed, eesotsas oma juhi kindral J. Oras-

Kindral Lauri Malmberg

maaga, kelle poolt on annetatud juubilarile tema juubelisünnipäevaks eestikirjaline hõbekapp.

Talle õnne soovijate hulgas ühineb kõikide teistega ka „Kaitse Kodu!“, kes läkitab juubilarile, Soome Kaitseliidu populaarsele juhile kindral-leitnant Lauri Malmbergile, tema juubeli puhul oma soojemaid õnnesoove ja sooje käepigistusi üle vennaliku sõprusega silutatud Soome lahe!

Viiburi rajoonis peetud lahingutes 12.000 vangi. Aprillikuu jooksul 1918. a. suudeti kogu Soome vaenlasist puhastada, kusjuures tõhusat abi Soomele andsid ka aprilli alguses Soome jõudnud Saksa abiväed.

Kui 1918. a. maikuu alguseks oli kogu maa punasest vabastatud, marssisid võidukad valged väed oma juhi kindral Mannerheimi juhatusel 16. mail 1918. a. pidulikult Helsingisse, kus korraldati suur paraad ja

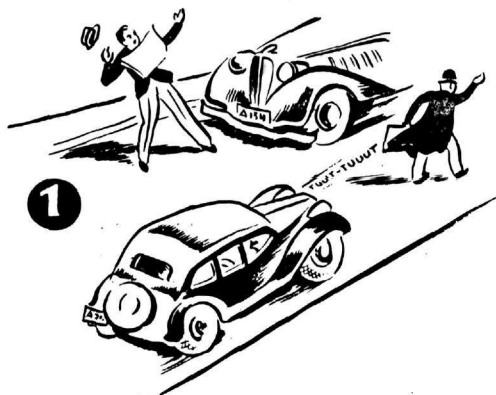
võimsad rahvuslikud demonstratsioonid vaba kodumaa auks.

Mälestus sellest pidulikust võidumarsist on 16. mail traditsiooniliselt korraldatava lipupäeva pühitsemisega raiutud igavesti vaba Soome rahva ajalukku. 16. mai on vabariigi aastapäeva kõrval suurim pidupäev Soomes — ta on Soome iseseisvuse kangelasliku võitluse võidu püha.

A. T.

Tarvilist tähelepanu liiklusele

Me elame tänapäeval motoriseeritud ajajärgus. See kohustab meid paljudele ettevaatustele, eriti liiklusel. Peame silmas pidama, et liikluse tempo on muutunud meil viimaste aastakümnete jooksul palju intensiivsemaks. Need ajad, kus liiklemisvahendena tunti ainult hobust või paremal juhul aur-rongi, on kaugel seljataga. Tänapäeval liigub meie tänavail tohutul arvul autosid, omnibusi, mootor- ja jalgrattaid, mis seab sootuks uusi nõudmisi liiklemismääruste tundmaõppimise ja tarviliste ettevaatusabinõude tarvituselevõtmise kohta. Sellase tempo juures, mis meie liiklemistehnika viimasel aastakümnel on arendanud, pole enam sugugi ükskõik, kuidas liigelda ja missugust tähelepanu omistada meie liiklemiskorraldusile. Rahva kasvatamiseks ja õnnetusjuhtumite vältimiseks igapäevasel liiklusel on tarvis selle korraldusile pöörduda enam tähelepanu. Selleks korraldatakse Eestis Teedeministeeriumi Maanteede Talituse algatusel 16.—22. maini s. a. üleriigiline liiklusnädal. On asutatud liiklusnädala peakomitee, kuhu kuuluvad mitmesuguste asjaosaliste ja liiklusnädala mõtet propageerida võivate organisatsioonide, muuseas ka Kaitseliidu, esindajad.

Tänaval ei loeta ajalehti. Sõidutee kuulub sõidukeile

Liiklusnädala eesmärk on tutvustada laiemaid rahvahulki liiklemiskorraldustega ja kasvatada kodanikke distsipliinitundmisele liiklustehnikas.

Viimaste aastate jooksul on meil liiklustehnika arendamisel küll juba õige palju ära tehtud, kuid see pole veel kaugeltki kõik, mis sel alal teha tuleks. Meil on küll tarvilised liiklemiskorraldused maksmata pandud, kuid laiemad rahvahulgad ei mõista kaugeltki veel nende tähtsust, seepärast on liikluspropaganda just selles suunas hädavajaline. Meil leidub veel küllalt inimesi, kes kipuvad arvama, et kindlad liiklusuunad jalakäijale meie suuremate linnade tänavail on maksmata pandud kodanike kiusamiseks, sest kuidas muidu oskab üks lihtsameelne inimene endale seletada seda, et ühelt tänavapoolt teisele minemiseks ta peab käima suuri ringe? Või kuidas mõni lihtsameelne maamees oskab sellest aru saada, kui temalt nõutakse, et maanteel liikudes peavad ta hobusel olema rauad suus?

Need on kõik küsimused, milledele vastamine ja millede selgitamine kuulub liiklusnädala ülesandesse.

On ju selge, et liiklemiskorralduste maksmapanekuga püütakse meil vältida eeskätt rohkeid liiklusõnnetusi, mis on tekkinud just kas hooletust liiklemisest, puudulikust liiklemismääruste tundmisest või nende teadlikust ignoreerimisest. Nagu statistilised andmed kõnelevad, surmati Eestis 1937. a. liiklusõnnetuste läbi 68 isikut, 105 isikut vigastati raskesti ja 178 kergesti. Need arvud panevad meid juba mõtlema. Et neid vältida, selleks on tarvis paremat liiklemiskorraldust, suuremat ettevaatust ja selgemat arusaamist liiklemismääruste täitmise vajadusest.

Kaitseliit on üks neid organisatsioone, kes on juba oma õppetegevuse kaudu tutvustanud oma liikmeid liiklemismäärustega ja nõudnud ka nende täitmist. Sellast selgitustööd on Kaitseliit korraldanud ka oma noorte organisatsioonide kaudu, pidades eriti silmas, et just noori kasvatatakse liiklemismäärustest arusaavas vaimus.

Liiklusnädala puhul alustatakse nüüd kodanike seas üleriigilist selgitustööd liiklemismääruste, -korralduste ja -tarviduste õigeks tundmaõppimiseks. Sel puhul on välja antud brošüüre ja koostatud selgitavaid tabeleid õigete liiklemiskorralduste täitmise ning õnnetusjuhtumite vältimise kohta. Vaatleme nüüd neil andmeil liiklemise arengut, selle otstarbekohast korraldust ja liiklejaile antud korraldusi Eestis.

Mõni aeg tagasi olid raudteed suurimaks vahendiks inimeste liiklemisel ja kaupade vedamisel. Et aga raudteed ei suuda küllaldaselt kiiresti rahuldada ühiskonna nõudeid, siis seal, kus puuduvad rööpad, võidab endale pinda auto. Viimaseil aastail on tunduvalt tõusnud jõuvankrite arv Eestis. Nii oli 1. jaan. 1938. a. kokku 7385 jõuvankrit 5999 vastu 1937. a. 1. jaan., kuna 1921. a. oli neid vaid 201. Tallinnale langeb sellest arvust 2696.

Mõned aastakümned tagasi liikusime halvasti korraldatud raudteel ja hobupostijaamade kaudu. Linnades oli liiklemisvahendiks ainult sõiduvõimees, Tallinnas aga sellele veel lisaks hoburaudtee ja üksikud autod. Vabariigi tekkimisega hakkas meil arenema raudtee- ja maanteeasjandus, mis võimaldab kiiret liiklemist. Nii ehitati 1936/37. a. 148 mitmesugust silda ja hoiti 1937/38. a. talvel lumesahkade abil üle 1.200 km maanteed liiklemisvaba.

Kuni 1928. aastani kandis meil liiklemise korraldamine juhuslikku ilmet. Sellest aastast võtab liiklemise korraldamine enamvähem kindlama kuju. Jõuvankrite liiklemise üldkorraldus ja üldtehniline järelevalve riigis kuulub nüüd Maanteede Valitsusele. Vastavalt Teedeministeeriumi poolt antud korraldustele juhib politsei liiklemist ja valvab liiklemiskorralduste täitmist.

Suurt tööd liiklemise reguleerimisel nõuab kõikide maade politseilt meie lugupeetud jalakäija, sest viimane ei lase endale meeleldi ette kirjutada, kuidas ta peaks liikuma tänaval. Kuid see, kes arvab, et te-

masse ei puutu liiklus ja liiklemiskorraldus, on eksiarvamisel, sest niipea kui keegi astub üle oma maja läve, kuulub ta selle suure massi hulka, kes tarvitab liiklemiseks tänavaid. Meie aja inimeste soov on liikuda kiiresti. Igaüks meist peaks teadma, et ta pole üksinda, kes tarvitab liiklemiseks teid, vaid et on ka teisi, kelle

Sõites ära võta teisi peale, vaid sõida alati üksi

huve tuleb arvestada. Tuleb olla viisakas ja korralik kaasliikleja suhtes. Erilist tähelepanu tuleb pöörda lastele, vanadusest nõrkadele ja kehaliselt puudulikele. Ka neil on „õigus tänavale“, õigus kasutada liiklemiseks määratud teid. Kuid neilt me ei või nõuda sama vastutustunnet kui neilt, kes on vaimselt ja füüsiliselt terved. On tarvis vastutustunnet ja häid kombeid, teiste õiguste austamist. Seepärast on vaja, et igaüks algaks enesega ja kasvataks ennast eeskujuks teistele tänavate tarvitajatele. Tähtis ei ole liiklemismääruste tundmine, vaid enne kõike nende täitmine.

Uha suurenev liiklusõnnetuste arv on lõpuks esile kutsunud mõtte korraldada käesoleva aasta maikuus üle riigi liiklusnädal, mille ülesandeks on liiklemisdistsipliini tõstmine kui ka liiklemismääruste ja -hädaohtude tutvustamine laiematele ringkondadele.

See on meil esmakordne juhtum, kus üle riigi korraldatakse liiklusnädal. Liikluskommitee õpetus on hädavajaline nii jalakäijatele, jalgrattasõitjatele kui ka jõuvankrite juhtidele.

Meie liiklusjärelevalve ametnikud ja politsei teevad kõik, mis neil on võimalik ja astuvad vahele kui aitajad nende kasutada olevate abinõudega liikluse hõlbustamiseks ja õnnetuste vältimiseks. Kuid protokollidega üksi ei suudeta palju ära teha. Ka ei aita siin alati sundmäärused ja karistused. Põikpäid leiame ka siin. Algust tuleb teha endaga. Alata tuleb kontrollides oma käitumist tänaval. Politsei ja teiste liiklusjärelevalve ametnike korraldusile tuleb alistuda vastu vaidlemata.

Linnades politsei juhivad liiklemist märguandmisega käte abil. Suuline korrale kutsumine järgneb ainult siis, kui märguandmisega on jäetud tähele panemata. Kui liiklemine on elav, eriti risttänavail, siis juhitakse seda nii, et vaheldumisi teatud suunas suletakse liiklemiseks tänav, andes sellega takistamata läbipääsu liiklemisvabadel tänavatel.

Kogemused on näidanud, et jalakäija ikka veel ei tunne õigeid liiklemisviise ja põhjustab palju õnnetusi. Kas on jalakäijail tõesti nii kiire, et nii maal kui ka linnas neil tuleb minna üle sõidutee just sel hetkel,

sekundi murdosal, mil läheneb auto või rong tavalise kiirusega? Kas tõesti teeb jalakäijale ülepääsmatuid raskusi käia kiire liiklemisega kohtades ainult p a r e m a t kätt? Mõtlen esmajoones kohti, kus tullakse kiirikust, koosolekuilt, turult, matuselt, paraadidelt või teistest rahva kogunemiskohtadest ja tänavatele paistakse suur jalakäijate vägi.

JALAKÄIJA, PANE TAHELE JÄRGMIST:

Käitu tänaval nii nagu seda peaks tegema teine sinu arvates!

Tänav kuulub sõidukeile!

Liiklemise kiirustamine on meie aja nõue!

Ära astu vajaduseta kõnniteelt!

Mitte käia kõnniteel trobikonnas!

Liiklemisel hoidu kõnnitee või maantee paremale küljele!

Tänaval ei loe keegi ajalehte ega raamatut!

Et hoiduda kokkupõrkest, ole ettevaatlik ja tähelepanelik!

Astudes kõnniteelt vaata vasakule!

Jõudnud kesktänavani, vaata paremale!

Ule tänav minna alati täisnurga all!

Ära jää peatuma kõnniteele nii, et see takistab teiste möödapääsmist!

Liiklusummistustel, õnnetusjuhtumeil mitte kunagi seisma jääda, kui ei saa anda abi!

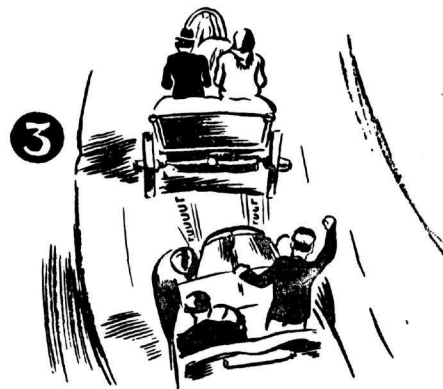
Ole viisakas ja korralik kaasliikleja suhtes!

Teed anna vastutulijatele, hoidudes ise paremat kätt, eesminejast möödu vasakult!

Läheneva jõuvankri ees hakkab palju inimesi hirmust tagaetuna hüplema sõiduteel edas-tagasi. Liiklemisvahendi juht ei tea niisugusel korral, kuhu pöörda. Kui peaksite sattuma sõiduteele liiklemisvahendite vahele, ärge jooske edas-tagasi, vaid jääge rahulikult seisma. Siis ei juhtu teiega õnnetust, sest siis on igal liiklemisvahendi juhil võimalus mööduda teist teid puudutamata. Liiklemisvahendi juht ei sõida meelega teile otsa, kui ta ainult teab, kuhu te lähete.

Vanemad ja lastekasvatavad! Andke lastele aegsasti seletusi moodsa liiklemise hädaohest! Hoidke lapsed tänavailt eemale! Tänav pole mänguplats!

Võtke kätte ja õpetage lastele praktiliselt, kuidas minna üle tänav, kuidas astuda sisse ja välja avalikuks tarvitamiseks määratud liiklemisvahendist.

Auto on kiirem hobusest. Andke talle teed juba aegsasti

Pidage meeles, et lapsed unustavad ruttu, seepärast tuletage neile mõne aja tagant meeles liiklemismäärusi ja -korraldusi.

Hoiatage lapsi, et nad ei ripuks sõiduriistade küljes.

Onnetusi jalgratturitega võiks kergemini vältida, kui jalgratturid ise täidaksid liiklemismäärusi.

SEEPARAST PIDAGE MEELES:

1. Sõitmiseks tarvitada ainult neid tänavaid, mis on lubatud sõidukeile ja on määratud jalgrattaile eraldi.

2. Sõitmisel tänavail hoiduda alati paremat kätt sõidutee äärel, maanteel hoiduda parempoolsele küljele.

3. Sõites ärge vabastage kunagi käsi käepidemelt ja jalgu pedaalidelt.

4. Ärge kunagi laske end vedada teistest sõiduriistadest.

5. Ärge kunagi sõitke läbi teiste sõiduriistade vahelt, näiteks trammi ja auto vahelt.

6. Ärge võtke kunagi peale teisi isikuid, ka lapsi mitte.

7. Sõidusuuna muutmisest andke aegsasti hoiatusmärke, näidates kõrvaesirutatud käega sinna poole, kuhu soovite sõita.

8. Hoidke pidurid ja valgustus alati korras.

9. Ärge unustage punast refleksklaasi.

10. Andke aegsasti tarbe korral hoiatussignaali ja vähendage kiirust kohtadel, millest teil puudub ülevaade.

11. Ärge võtke kunagi osa võiduajamisest teiste sõidukitega tänavail või maanteil, kui see ei ole ametlik võidusõit.

12. Teed andke vastusõitjaile, hoidudes ise paremat kätt, eessõitjaist mööduge vasakult.

13. Ärge sõitke kunagi madujoones.

14. Juhtumil, kui sõidate kellelegi peale, peatuge ja pakkuge oma abi.

15. Ärge püüdke kunagi sõita mööda tänavate nurkadel teistest liikuvatest sõidukitest.

16. Paremale pöördes tehke järsk käänak, vasemale pikk kaar.

17. Väravatest ja hoovidest väljudes ajage ratas käe kõrval tänavale või maanteele.

18. Pange tähele liiklusametniku ja autojuhtide märguandeid.

Tarvitades liiklemiseks tänavaraudteed, autobust või raudteed tuleb silmas pidada järgmist:

Tänavaraudteed ja autobust tuleb oodata alati rahulikult kõnniteedel või selleks määratud platvormidel, peatuskohtadel. Lähenevaile sõidukeile ei tohi vastu tormata, vaid tuleb ära oodata nende peatumine.

Nende peatumisel oodata seni, kui mahatulijad on väljas. Astudes liiklemisvahendisse valige endale alati kindel seisukoht. Pakke ärge asetage kunagi teele jalgade ette. Sisse- ja väljapääs hoidke alati vaba.

Astudes liiklemisvahendisse võtke parema käega käepidemest kinni.

Liiklemisvahendilt tuleb välja astuda selle liiklemisruuna, hoides vasaku käega käepidemest ja välja astudes parema jalaga.

Autojuhid!

Olge tähelepanelikud teiste tänava või maantee tarvitajate suhtes.

Eriti tähelepanelik olla siis, kui laps on tänaval — kiirust kohe vähendada!

Andke alati aegsasti signaale, kuid hoiduge üleliigsest märguandmisest, eriti linnades.

Vähendage kiirust kohtadel, kus puudub ülevaade, ja hoidke pidurid ning valgustus korras.

Hoiduge alkoholist. Nii mõnigi teist on seeläbi vanglas või manalas.

Tundke liiklemismärke ja -määrusi.

Ärge kunagi sõitke jalakäija eest läbi, kui viimane on läbinud $\frac{2}{3}$ tänavat, vaid mööduge tema tagant.

Jõudke veendumusele, et paljude hulkade elu ja tervis on teie käes.

Et võita mõni sekund aega, ärge pange kaalule kodanike elu ega tervist.

Ärge laske end eksitada jutuaamisega sõidu ajal.

Üksteisest mitte mööduda kurvidel.

Püüdke võita kodanike usaldus suurima õiglusega.

Olge sõbralik ja abivalmis kaasliiklejate vastu.

Pidage distsipliini ka väljaspool linna.

Märkige koorem pikkade esemete puhul päeval silmatorkava tähisega, pimedas ja udus valguspunktiga. Sama nõue käib ka hobusemeeste kohta.

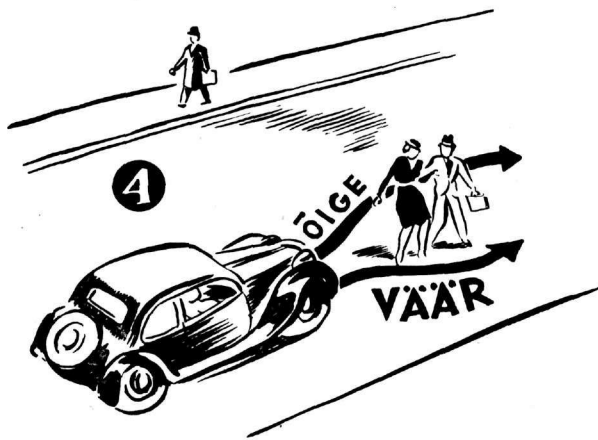
Pange tähele liiklusametniku ja politsei märguandeid.

Kui olete kellelegi peale sõitnud, peatuge ja pakkuge oma abi. Ärge põgenege õnnetuskohalt. See võiks sündida ainult äärmisel juhtumil, näiteks siis, kui teid ähvardab tõsine hädahoht vihalesattunud rahva poolt.

Esimesel võimalusel ilmuge politseisse ja teatage asetleidnud sündmusest.

See on üldjoontes kõik, mida nõutakse ühelt liiklejalt, nii jalakäijalt kui ka sõidukijuhilt. Liikluse nõudmised on väga minimaalsed, kuid seda enam tuleb neid täita. Paljud asjaolud on teile juba varemgi tuttavad, juhtute ju iga päev liikudes väga mitmesugustesse olukordadesse. Kuid kas olete juba mõtelnud sellele, kui hädahohtlik on liikuda vastupidiselt liiklemiskorraldusile?

See on küsimus, millele liiklemisnädala puhul peab mõtlema iga kodanik.

Ära sõida kunagi jalakäija eest läbi, kui viimane on läbinud $\frac{2}{3}$ tänavat, vaid möödu tema tagant

Mees, kes võttis osa bokserite mässu mahasurumisest Hiinas

Pealik V. Heyduck 60-aastane

2. mail s. a. pühitses Kaitseliidu Tallinna maleva Ida malevkonna pealiku k. t. Villibald Nikolai p. Heyduck oma 60. sünnipäeva. Heyduck on põline Tallinna kodanik. Sündis Tallinnas 2. mail 1878. aastal. Hariduse sai Tallinna linnakoolis (Vene tän.), mille lõpetanud siirdus noormehena Peterburi. Teenis seal 4 aastat ja tuli siis kodulinna tagasi. 1899. aastal läks ta sõjaväkke sundaega teenima. Oma suureks üllatusseks määrati ta teenima Port-Arthuri kindlusse. 1900 kuni 1901. a. võttis ta osa Kwangtungi maakonnas Hiina bokserite mässu mahasurumisest ja sai selle eest ka mälestusmedali. 1903. a. läks tal kuidagi korda saada puhkust ja sõita kodumaale. Pärast puhkust määrati talle uus teenistuskohat Dünamündesse. Seal lõpetas ta ka kroonuteenistuse, sooritades enne seda eksami sõjaväeametniku kutsele.

Tagasi tulles kodumaale teenis ta J. C. Kochi ja Makarovi juures ning siis tselluloosivabrikus 26 aastat järjest. Viimaselt teenistuskohalt läks V. H. pensionile.

Maailmasõjast võttis ta osa 1914—1917. a. 271. Krasnoselski polgus. Võitlused algasid Riia all ning teekond viis Karpaatidesse. Teenistuse lõpetas V. H. Tallinnas mereväe staabis.

Omakaitse ridadesse asus ta selle asutamisel ja hiljem läks üle Kaitseliitu, kus ka praegu teenib. 1. juulil 1928. a. määrati ta Ida malevkonna pealiku abiks. Praegu on ta malevkonna pealiku kohusetäitja.

V. Heyduck on ka aktiivne jahimees, kuuludes Tallinna Jahimeeste Seltsi liikmete hulka, olles rida aastaid ka seltsi juhatause liikmeks.

30. aprillil korraldasid Kaitseliidu pealikud ja jahisõbrad juubilarile „Rooma“ võõrastemajas austamisõhtu, millest elavalt osa võeti.

Tema kaasvõitlejad-kaitseliitlased soovivad juubilarile palju aastaid ja et tal veel kauaks jatkuks seda sütitavat noorustuld ja energiaküllust, mis tal seni olnud.

*

Vesteldes sünnipäeva eel juubilariga, lipsas tal suust lause, et ta on võtnud osa ka bokserite mässu mahasurumisest Hiinas. See näitab veelkordselt, et eestlasi jätkub küll igale poole. Aga teisest küljest tundsi me huvi ka selle huvitava episoodi vastu juubilaril elus, millest ta meile järgmist jutustas:

„Kui mind 1899. aastal kroonuteenistusse vastu oli võetud, s. t. tavaline venekeelne sõna „goden“ (kõlvuline) peale pandud,“ algas pealik V. Heyduck oma jutustust, „tuli tsiviilülikond „sõdurismokingu“ vastu ümber vahetada. Peale minu said sama saatuse osaliseks veel 32 Tallinna noormeest, kes määrati kõik Port-Arthuri kindlusse teenistusse. Ja 33-st mehest ei tulnud sealt rohkem tagasi kui 3 ja need olid: mina, siis keegi Harjumaa mees Valdmann ja Neudorf, kes praegu teenib Siseministeeriumis. Minu kaks kaastlast pääsid kodumaale haiguse tõttu, mina tulin puhkusele ja sain uue teenistuskoha, ülejäänud 30 kaastlast jäid aga teenima Port-Arthuri, kus neid tabas Vene-Jaapani sõda ja selles sõjas nad ka kadusid. Saatus oli meie kolme vastu armulisem, oleme veel kõik elus.

Tallinnast saadeti meid Odessasse, kus meid paigutati Vene „Dobrovolnoji flot'i“ (Vabatahtlik laevastik) aurik „Vladimir'ile“ ja 20. novembril 1899. a. algas sõit Odessast Port-Arthuri. „Vladimir“ viis kaasa umbes 900 meest, kõik ajateenijad. 300 meest saadeti Vladivostokki, kuhu nad olid määratud mereväkke. Ülejäänud 600, seal hulgas ka mina, viidi Port-Arthuri. Sinna jõudsi me 6. jaanuaril 1900. aastal. Reis kestis seega 47 päeva.

Saime seal teenida umbes pool aastat, missuguse aja jooksul noorteõppus tehti läbi. Siis määrati mind õppekomandosse. Varsti selle järele puhkes Hiina bokserite mäss.

Enne kui asuda mässu jutustuse juure, tahaksin veidi peatuda mässu põhjuste juures. Selleks oli peamiselt võõraste tungimine hiinlaste usuellu. Hakati paganaid pöörama ristiusku.

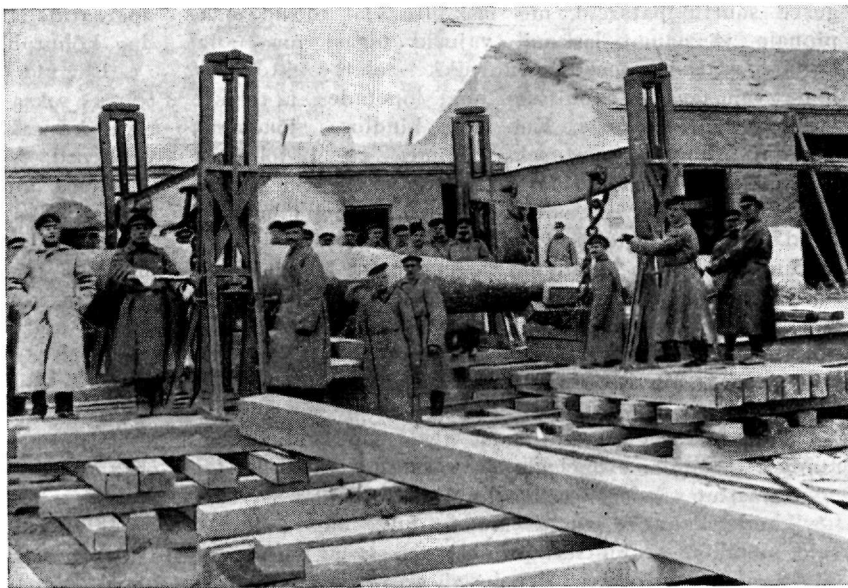
Hiina oli üle ujutatud küll rooma-katoliku, luteri ja teiste uskude misjonäridega, kes aina surusid hiinlastele peale oma usku. Hiinlased on aga põlised budha- ja konfuutsiuseusulised ega salli teisi uske. See usu pealesurumine läks hiinlaste silmis juba niivõrd julmaks, et nad alustasid omakorda sõjakäiku misjonäride vastu. Misjonärid tapeti.

Õli valas tulle Saksa Pekingi saadiku Kettleri tapmine hiinlaste poolt, mille järele Saksamaa otsekohe Hiinale sõja kuulutas. Saksa käsutas oma sõjalaevastiku Wilhelmhafenisse, et saata see Hiinasse. Sõjalaevastikku oli tulnud ära saatma ka keiser Wilhelm II isiklikult. Laevastiku lahkudes ütles keiser Wilhelm II: „KEINE GEFANGENE, KEINE PARDON“. (Ei ainukest vang, ei ainukest vabandust.) Ja kui algas mässu mahasurumine, siis oli ka näha, et sakslased tõesti kindlalt kinni pidasid keisri käsust. Otse julm ja metsik oli see veresaun, mille sakslased siis Hiinas korraldasid. Halastamatult tapeti rahulikke kodanikke, kes üldse mässu polnud end seganud. Aga keegi sellest ei küsinud, sest, mis maksiski tühise hiinlase elu.

Pärast sõjakuulutamist asusid saksa torpeedopaadid „Jaguar“, „Tiger“ ja „Iltis“ ning vene torpeedopaadid „Korejets“ ja „Kiljak“ Pei-ho jõel sõjategevusse. Pommitati kõigepealt Taku forte. Raske heitluse järele vallutati küll Taku fordid, kuid nii saksa kui ka vene sõjalaevad lasti jõel põhja. Kui vene abivägi sinna jõudis, kelle hulgas olin ka mina, siis nägime purustatud ja põhjalastud sõjalaevu jõekaldal. Hiljem tõsteti need küll üles.

Vaade hiina aeda, kus vestlevad vene ohvitserid

Peitani kindluse likvideerimine. Talide abil tõstetakse 12-tolline Krupp'i suurtükk platvormile

Vägev ja mõjuv oli see pilt kui mässu mahasurumine oli täies hoos. Hiinlaste „rahustamisest“ võttis osa 11 rahvust ja nende sõjalaevad. Niipalju riigilippe võisid lugeda Pei-ho jõel ja reidil seisva laeval. Aga sõjalaevu oli kohal kaugelt üle 100. Saksal oli juba enesel enne pealaevastiku kohalejõudmist Kian-tschous tugev sõjalaevastik ja ühtlasi garnison.

Mässu mahasurumise peajuhiks oli sakslane krahv Walderssee, Vene poolt admiral Aleksejev ning inglaste poolt kindral Seymour. Venelased tõid abiväed kohale Port-Arthurist, inglased Hongkongist.

Meie esimene sõjategevus algas Kintschou linn vallutamise, mis asus Mandshuuria piiri läheduses. Seda ekspeditsiooni juhtisid vene kindralid Holo-dovski, Sobolevski ja Gromtshhevski. Suurtükivägi koondati linnaservale, südalinnast umbes 2 kilomeetrit eemale mäele. Hiina linnad on enamuses ehitatud orgudesse. Ootasime vaid käsku, millal tuld anda. Aga enne seda saadeti kasakate salk olukorraga tutvuma. Kasakad, linnavärava taha jõudes, panid väravale miini alla ja lasksid selle õhku. Varsti pärast seda kanti linnaväravast välja kuberner, hiina keeles fu-tu-tun, kes tuli vaenlaste peakorterisse. Seal andis ta oma mõõga vene väejuhile üle ja seega oli linn ainsa pauguta ja inimohvrita vallutatud. Kuberner ise aga jäeti vististi pantvangiks ja saadeti Port-Arthuri kindlusse.

Kõvaks pähkiks mässu mahasurujaile osutus Petschili provintsis Taku kindluse ja Peitani fortide vallutamine. Dessandid sooritati Toungkou linna all, mis asus Peitani fortidest umbes 10 kilomeetrit eemal. Venelased koos sakslastega vallutasid Peitani 4 forti ja meid, 90 venelast-suurtükiväelast, kelle hulgas olin ka mina, saadeti suurtükke lahti võtma ja ära tooma, s. t. forte likvideerima.

Peitani kindlus oli üks tugevamaid ja sõjatehniliselt ceskujulikemaid. Seal olid üles seatud isegi niisu-

gused suurtükipatareid, mis laskmise ajal tõusid maapinnale ja paugu lasknud vajusid tagasi maa alla. Leidus seal igasuguseid suurtükke, alates 4-tollisest hiina vanaaegsest haubitsast ning lõpetades 12-tollisest Krupp'i suurtükkidega. Kui meie kindlusse jõudsim, siis oma suureks imestuseks nägime, et 12-tollisest suurtükkidest ei olnud lastud mitte ainukestki pauku. Hiljem aga selgus see salapärane lugu. Krupp'i instruktorid olid küll 12-tollised suurtükid üles seadnud, kuid polnud hiinlastele õpetanud lasketekunsti. Ja seepärast olid ka need mõjuvad surmariistad surnud olekus. Kui ka 12-tollised suurtükid tegevusse oleksid pandud, siis kes teab milliseks olukord oleks kujunenud ja kas Peitani fordid nii kergesti „rahustajate“ kätte oleksid langenud.

Pärast kindluse vallutamist algas seal leiduva varanduse jagamine venelaste ja sakslaste vahel. Pani imestama, et sakslased erilist huvi tundsid just alaväärtuslike kahurite vastu. Nende huvi näis peituvat vaid metallis — ahnitseti pronksi. Sakslased viisid ära täiesti muuseumikauba. Venelased seevastu aga võtsid endile kõigepealt 12-tollised ja siis juba teised kahurid, mis viidi Port-Arthuri kindlusse.

Peale suurtükkide langes vallutajate saagiks veel rikkalik moonatagavara. Peitanis olid hiiglasuured riisilaod, kus olid sajad tuhanded puudad riisi. Ka see veeti ära. Tööle palgati hiinlased, kellelele makseti 20 kopikat päevas palka. Riisi said nad palgale lisaks ja mehed vaid rühkisid tööd teha. Edasi langes venelastele saagiks 200.000 puuda salpeetrit. Kogu selle hiiglavaranduse päästmine langes 90 mehe teeneks. Meie töötasime seal 6 kuud. Aga 90 mehest suri ka 60. Nad haigestusid kõhutõppe, mis nad mulla alla viis. Eriti mürgine oli seal vesi. See oli mingisugune kollakaspruum vedelik. Kes seda jõi, see haigestus. Joogikõlvuline polnud ka kaevuvesi. Venelased Port-Arthuris hakkasid hiljem joogivett võtma merest, mis eriliste

aparaatide läbi magedaks tehti. Otsekohe selle järele kadus kõhutõbi.

Elu üle Peitanis ma just nuriseda ei võinud. Olin tõlgiks saksa ja vene ohvitseride vahel ja seetõttu sain toitu ka saksa köögist. Venelastel oli hiinlastega hea vahekord. Vene ülemuse käsu kohaselt pidime neid kohtlema kui omasuguseid inimesi. Asjatud tapmised olid sootuks keelatud. Aga teissuguselt talitasid sakslased. Kui nad aga hiinlast kusagil linnaserval nägid — muudkui tapsid.

Olin kord ise juhtumi pealtnägijaks, kus hiinlane mõõna ajal korjas merekaldal mutta jäänud krabisid (mervähke). Sakslane nägi seda ja võttis otsekohe mehe „kirbu peale“. Paugutas senikaua, kuni viimaks üks kuul tabas hiinlast ja ta varises samas kokku.

Ütlesin siis sakslasele, mis te ometi teete. Miks tapate süütut inimest? Aga sakslasel oli ka kohe vastus valmis: „KEINE GEFANGENE, KEINE PARDON“. Ta täitis keisri käsku.

Aga sellase metsiku teguviisi eest karistas neid ka jumal. Vana-aasta õhtul, 1900. aastal, kui taheti lasta uue-aasta saabumisel suurtükipauke, lõhkes suurtükitorus üks laeng ja selle juures sai 6 inimest otsekohe surma. Inimesed kisti otse tükkideks.

Elu üle Port-Arthuris ei saanud nuriseda. Palk oli suurem kui mujal vene garnisonides ja toidu- ning muid aineid müüdi meile Port-Arthuris ilma aktsiisita ja tollita. Aga mis kallid olid, need olid Tallinna kilud. Karp maksis 1 rubla. Aga söödud sai neid siiski. Kallis oli ka Jaapani „Osaka“ õlu, mis oli valmistatud riisist ja maksis 1 rubla pudel. Õlu oli kange. Jõid pudeli õlut ära, olid purjus. Aga vene vodka oli seal odavam kui mujal. 60 kopika asemel maksime pudelist 45 kopikat; 40-kopikaline tubakapakk maksis seal 20 kopikat, 100 muna võisid osta 90 kopika eest.

Kõigest sellest on nüüd möödas 38 aastat.“

V. H.

KL Kihelkonna malevkonna pealik Eduard Hõbenik 40-aastane

15. mail s. a. pühitseb Kaitseliidu Kihelkonna malevkonna pealik Eduard Hõbenik oma 40. sünnipäeva. Eduard Hõbenik on üks silmapaistvamaid seltsi-

elu juhte Kihelkonnas, kes on üldiselt tuntud kogu Saaremaal ja mandril. Oma koolijuhataja elukutse kõrval on tal Kaitseliidu töö alal suuri teeneid, olles 1925. aastast alates KL Kihelkonna malevkonna pealikuna tegev, millise aja jooksul ta on tõusnud malevkonna kui üksuse praeguse tunnustatud tasemini. Ta on üks malevkonna parimaid laskureid kõikide individuaalrelvade alal.

Pealeselle on Ed. Hõbenik Tuletõrje Korpuse Saaremaa brigaadi pealiku abi, seega praegu vallas kõrgeim tuletõrjejuht. Juba 1920. a. alates on ta kohaliku haridusseltsi esimees ja laulukoori juht, praegu Saaremaa Õpet. Liidu abiesimees, Kihelkonna Õpet. Ühingu esimees, vallavolinik ja tegev veel paljudes teistes organisatsioonides. Ilma temata ei ole koha peal veel ühtki üritust lõpule viidud, igal pool on ta oma heatahtlikkusega abiks olnud.

Soovime Ed. Hõbenik'ule palju õnne 40. sünnipäeva puhul ja jõudu, sitkust ja edu tuleviku teis ja ettevõtteis.

Marssal Tšiing Khaišek ja Hiina

Hiina ja hiinlane on praegu päevakorra olivate Kauge-Ida probleemide ja Jaapani-Hiina sõja tõttu aktuaalsed. Samal ajal kui Jaapani sõjaväejuhid alguses arendasid suurejoonelist strateegilist initsiatiivi kolmes suunas, piirdus Hiina sõjaväe ülemjuhataja marssal Tšiing Khaišek kaitsega. Tema arvestab aega ja ruumi, mis peavad väsitama jaapanlasi. Viimase aja sündmused on näidanud, et Hiina strateegia ei ole vale. Hiinlased on pannud sisemaal seisma jaapani edasitungi ja on koguni löönud nad mitmel pool taganema. Kõigi teiste tegurite kõrval sõltub sõjapidamine moraalseist tegurist. Hiina patriotism ja ühtekuuluvus oma riigi ja valitsusega on igatahes noor. Laiematele hulkadele, peamiselt talupoegadele ja käsitöölisele, on praegugi Hiinas määravaks sotsiaalseks ühikuks perekond ja territoriaalselt küla ning maakond. Riik oli hiinlasele kuni viimase ajani abstraktne mõiste. Valitsus pole kunagi olnud populaarne, selles on nähtud ainult maksude väljasurumise aparati. Hiina teadliku elemendi lootused on pandud Nankini valitsusele, sest sel oleval suur usaldus rahva seas. Nankini valitsuse keskseimaks tüübiks on marssal Tšiing Khaišek, kelle kätes on kodanlik kui ka sõjaväeline võim. Et mõista ta populaarsust, toome lühidalt kronoloogilises järjekorras ta elukäigu, mis on iseloomustav kogu Hiina viimase aja sündmusile.

Marssal Tšiing Khaišek sündis 29. oktoobril 1888. aastal Tšekiangi provintsi väikeses külas, mis paikneb umbes 200 kilomeetrit lõunapool Šanghaid. Tšiingi kaupmehest isa suri varakult. Tulevase marssali kasvatus jäi ainuüksi ema hoole. Ema õrnuse ja hoole arvel tuleb panna see, et noor Tšiing sai hariduse alal Hiina vanast kultuurist ja kõikumatuist traditsioonest seda, mis seal on kõige paremat. Neljateistkümneme-aastaselt pani ema ta oma provintsilinna sõjakooli. Noore Tšiingi püüdlikkust ja andekust tunnistas seik, et ta mõni aeg hiljem saadeti Pekingi lähedale Paotingfu sõjaväeakadeemiasse. See doktor Sunjatseni poolt asutatud sõjakool oli üks moodsaimaid Hiinas, kus anti ajakohast kasvatust Hiina armee tulevastele ohvitseridele. Lõpetanud akadeemia 1906. aastal alamleitnandi astmes, sõitis Tšiing Tokiosse, kus ta jätkas õppimist sõjateaduse alal. Ta veetis neli aastat Jaapanis, täiendades end kutse alal ja ühtlasi tähele pannes kõiki jaapanlaste eluavaldusi. Teda huvitasid administratsiooni probleemid, poliitika, majanduselu ja koguni Jaapani armee vaim.

Tulnud tagasi Jaapanist, ei pääsnud Tšiing kuhugi juhtivale kohale. Alles 1924. aastal märkas teda Sunjatsen ja usaldas talle tähtsa missiooni Venemaal. Moskvas õppis Tšiing tundma Nõukogude Vene sõjaväelist organisatsiooni. Neid tähelepanekuid kasutas Sunjatsen Hiina armee moderniseerimisel.

Nii näeme, et praegune Hiina juht on tutvunud mõlema naabriga idas ja läänes. Ta on võinud tähele panna nende kardetavust üksikult oma kodumaale kui ka nende ühise surve ohte.

Rongis Moskvast Vladivostokki tutvus Tšiing müstilise härraga, kes nimetas end Galen'iks. Kogu pika tee jutuajamise tagajärg oli see, et Galen sõitis ühes Tšiingiga Kanton. Galen ei olnud aga ei keegi muu kui praegune Nõukogude Vene Kauge-Ida armee juhataja marssal Blücher. Paljude Nõukogude Vene sõjaasjatundjate ja instruktorite Hiinasse sõidu tagajärg oli see, et nende nõuande kohaselt Tšiing asutas Wampoa'sse uue sõjakooli. Wampoa kadettidega saavutas Tšiing oma sõjamehekarjääris esimese võidu, surudes Kantonis maha kaupmeeste poolt korraldatud mässu Sunjatseni valitsuse vastu.

Hiinat pöörduma Nõukogude Vene poole sundis toleaeagne poliitiline olukord. Paljud Hiina provintsid kannatasid Jaapani invasiooni all, kuid kõik Hiina enesekaitse korraldused nii majanduslikul kui ka

Marssal Tšiing Khaišek ühes oma naisega rahvuslikus riietuses

strateegilisel alal leidsid tugevat opositsiooni anglosaksi riikide poolt, sest viimased kartsid oma majanduslike ambitsioonide kahjustamist korraldatud Hiina rahvusriigis. See asjaolu lükkas Sunjatseni Moskva sõiduvette. Borodin asus Kantonis ja alustas kihutustööd hiinlaste hulgas. See on peamiselt Borodini teene, et esimene rahvuskongress või Kuomintang 1924. aasta jaanuaris sattus kommunismi sõiduvette. Tervelt nelja aasta jooksul oli kommunismil mõningal määral mõju rahvuserakonnale. Kuid mitte leides täielist pooldamist Kantonis valitsuse poolt, kommunistid lahkusid Tšiangu Khaišeki ja läksid Kiangsi mägedesse, kus nad asutasid nõukogude valitsuse. Nad ei jätnud aga rahule Kantonit, vaid õhutasid seal valitsuse vastu mässu.

Verine mäss pääsis valla Kantonis 11. ja 12. detsembril 1927. aastal. Tšiangu surus selle kõige valjusega maha. Ta tegi maata Kiangsi külad, piüdis põgenejad ja hukkas armutult eestvedajaid ning algatajaid. Kahes manifestis, üks adresseeritud Kuomintangi liikmeile ja teine Hiina rahvale, Tšiangu Khaišek seletas, miks ta lõplikult on lahkunud kommunistidest.

Et täiesti aru saada selle murrangu mõttest, ta mõjust Tšiangu Khaišeki vaimsele kui ka poliitilisele arengule ja osatähtsusest Hiina rahvusliku ärkamise kujunemisele, on tarvis vaadata aega mõni aasta tagasi.

Kui Sunjatsen 1922. a. võttis vastu Joffe ettepaneku asutada Hiinas kommunistlik erakond, siis tegi ta seda reservatsioonidega. Ta ei lubanud tunnustada mingisuguseid sidemeid Vene enamlusega. Need printsiibid, mida proklameeris revolutsioonilise Hiina vabariigi juht sel puhul, olid täiesti vabad kommunismist. Kommunism ei saanud kunagi jalgu alla Hiinas, sest see on täiesti võõras hiinlase aastatuhandeid kujunenud hingeelule. Riigi ja üldsuse huvid ei ole hiinlast kunagi köitnud, sellest ka riigi kui terviku nõrkus. Hiina igivana ajalugu tunneb juba kommunisti, kuid ainult perekondlikku. Need olid põhjused, miks 1924. aastal kommunistlikul erakonnal oli kõigest 500 liiget. Esialgu ei olnud nende programmis põhimõttelisi lahkuminekuid Kuomintangiga, seepärast oli koostöö võimalik. Kommunistid nähtavasti piüdsid oma programmi kohandada Hiina oludele, juba ette nähes raskusi, millega neil tuleb võidelda. Kantonis valitsus, hoolimata sellest, et nõuandjaks olid seal Borodin, Galen jne., ei olnud kaugeltki mitte kommunistlik, vaid natsionaalrevolutsiooniline Sunjatseni vaimus. Varsti aga võeti siiski Kanton kommunistide poolt üle. See oli üks veriseimaid ja omapäraseimaid võitlusi Hiinas, sest selle teostamisele oli rakendatud päris rahvusvaheline konglomeraat, mis koosnes hiinlastest, venelastest ja paljudest teistest juhusteesijatest, kellede rahvuslikku päritolu ei teadnud keegi. Sellane element jooksis Kantonis kokku avantüüride näljas, sest Hiina paistis tol korral olevat nii mõnelegi seiklejale maaks, kus võis teha muinasjutulist karjääri ja üle öö kuhjata kokku hiiglavaran-

dusi. Sellest invasioonist on annud kujuka pildi prantsuse kirjanik André Malraux oma töös „Võitjad“ (Les conquérants). Kommunistide erakond hakkas arvuliselt kasvama mitte üksi Kantonis arvel, vaid sinna värvati ka talupoegi, lubades neile põllumajanduslikke soodustusi. Nüüd oli kommunistide võim juba nii suur, et nende esindajad evisid kohti Kuomintangi täidesaatvas nõukogus ja poliitilises büroos.

Tšiangu Khaišek, kes nende sündmuste ajal juhtas rahvusarmeed väljaspool Kantonit, tegi tagasi jõudes kommunistide võimutsemisele lühidase lõpu. Ta piiras nende sõjalised jõud ümber, vangistas ohvitserid ja andis vene kommunistidele käsu 24 tunni jooksul lahkuda Kantonist. Kuid sellega ei lõppenud veel katsed Hiinat kommunistidele. Kui ühes kohas saadi lüüa, siis alustati tegevust teisel. Maksis palju võitlust ja verd enne, kui kommunistid aru said, et nende õpetus ja doktriinid ei leia püsivat pinda Hiinas. Ajutise nähtusena võib see püsida niikaua, kui kaua jäävad puutumata hiinlase perekondlikud traditsioonid ja kiindumus oma maalapisse.

Septembris 1927. aastal sai Tšiangu Khaišek Kuomintangi armee marssali tiitli. Tõsi küll, see nimetus paistis tol korral olevat rohkem sümbolne kui reaalne, sest Kuomintangi erakond oli põhjani vapustatud kommunismi teostamise katseist ja seal ei olnud enam ühtlast juhatust. Marssal Tšiangu Khaišek võttis endale deviisiks „üldine surve kommunistidele ja võitlus rahva vabaduse eest“. Nende sihtide taotlemisele aitasid kaasa marssali sugulussidemed teiste Hiina võimukandjatega. Naise kaudu, kes oli pärit rikkast Soungide perekonnast, pääsis ta lähedale Sunjatsenile, Koungile ja T. V. Soungile. Viimane oli tollal Nankini valitsuses rahaministriks. Need sugulussidemed soodustasid kõigiti marssali karjääri.

Hiina seisukord oli halb selle tõttu, et Mandžuuria diktaator kindral Šang Tso Lin oli jaapanlaste mõjualune. Marssal Tšiangu Khaišek tahtis kõigepealt jagu saada Šang Tso Linist. Enne võitluse astumist marssal läkitas üleskutse kogu Hiina rahvale, milles ta nõudis Hiinale täielist iseseisvust ja võrdsust teiste rahvastega. Mõne teise riigi ülemvõim Hiina üle mõisteti täiesti hukka. Selle üleskutse terav ots oli sihitud peamiselt Jaapani vastu, kes ammugi oli tahtnud Hiinat allutada, kuid keda talkistasid selles Inglise ja Ameerika riikide valitsused. Samas üleskutses ütles marssal lahti ka Vene sõprusest, sest see oli läinud Hiinale küllalt kalliks. Üleskutse lõpus kutsus marssal kõiki võitluse põhjast sisetungijate vastu. Talle oli väga selge, et niikaua kui Peking on vastaspoole käes, ei tunnusta teiste riikide valitsused Nankini valitsust Hiina ülemvõimuks. Et kergemini murda Šang Tso Lin võimu, ühines marssal Tšiangu Khaišek Kwangsi grupiga ja ka Li Šai Samiga, kes oli Kantonis sõjavägede juht. Hiljem sai Li Šai Samist marssali staabiülem. Nankini valitsuse moodustamisel marssal Tšiangu Khaišek pidas silmas seika, et sinna kuuluk-

sid mehed, kellel on usaldus teiste riikide ees ja kes oleksid ühtlasi suured Hiina rahvuslased. Lõpuks pöördus ta kõigi riikide poole üleskutsega mitte varustada Põhja-Hiina võime sõjariistadega, sest Hiina peab korraldama ise omad sisemised asjad. Kui aga keegi riik vahele segab ükskõik kuidas, siis on see otsene vaenuvaldus Hiinale. Jaapan reageeris sellele üleskutsesele 5000 mehe saatmisega Tsinanist šantungi, kus tal oli investeeritud mitmesugustesse ettevõtetesse ligemale 150 miljonit jeeni. Marssal alustas sõjakäiku Tsinani vastu. „Meie lendame kui uragaan“, kirjutas ta Nankini. Linn vallutati 2. mail 1928. aastal ja hoolimata marssal Tšiing Khaišeki keelust tungisid Hiina sõdurid Jaapani kontsessiooni alale, pannes seal toime rüüstamise. Tokio saatis marssalile ultimaatum, kus nõuti jaapanlaste kahjude tasumist ja nende eesõiguste tagasiandmist. Nankini valitsus ei reageerinud ultimaatumile. Sellejärele saatis Jaapani valitsus Tsinani karistusekspiditsiooni, kes võttis 7000 hiinlase sõjariistad käest ja okupeeris raudtee. Marssal oli tollal Tsinanist kaugel. Ta katsus murda šang Tso Lini võimu, mis tal ka õnnestus, sest 14. maiks oli põhja diktaatori võim murtud. Et saavutada täielist võitu, oli tarvis taganevat armeed jälgida kuni Pekingini ja okupeerida kolm provintsi põhjapool Hiina suurt müüri. Selleks ei jatkunud marssalil jõudu, sest tema armee ei olnud nii suurearvuline. See asjaolu avaldas talle nii ränka mõju, et ta palus end vabastada armee juhataja kohalt. Nankini valitsus toimis aga teisiti. Ta kutsus kokku kõigi armeede juhid, kes vandusid hiljuti surnud rahvuskangelase Sunjatseni haual üldist omavahelist rahu. Kõik asjaosalised olid liigutatud pisarateni, nähes marssal Tšiing Khaišeki vande andmisel nutmas.

Rahuleppes põhja sõjaväejuhtidega lootis marssal leida laiemat baasi rahvusaktisiooni läbiviimiseks ja paremaid võimalusi ühistööks kogu Hiina rahva kasuks. Ta tahtis siduda kolme kaalukaimat elementi Hiina territooriumil: sõjaväelaste, ametnike ja kodanike seisuse. Ta arvas läbi saavat pahempoolse opositsioonita, kes süüdistasid marssalit diktaatori püüdes ja Sunjatseni mõtete reetmises, sest ta eemaldas talupoegadest, töölistest ja sõdureist. Hoolimata opositsioonist jäi marssal püsima, sest ministri T. V. Soungi õnnelik rahareform kindlustas kabinetile täielise võidu. Kuomintangi täiskogu koosolekul 14. aug. 1928. aastal avaldati valitsusele usaldust suure häälteenamusega. Vähem kui kahe kuu möödumisel tõusis marssal rahvusvalitsuse presidendiks, kelle käes oli kodanlik kui ka sõjaväeline võim. Aastal 1929 saavutas marssal Tšiing Khaišek võite nii sõjalisel kui ka poliitilisel rindel. Ta okupeeris Hupe, Hiinani ja ammuaegse valulapse šantungi. Poliitiliselt võitis ta oma kõige tugevama ja kardetavama vaenlase Wang Sing Wei, kes oli nõndanimetatud reorganiseerimise erakonna juht ja töötas marssali vastu. Juht ühes kaaslastega oli sunnitud põgenema välismaale samal ajal, kui rahvusarmee vallutas Tsinanfu ja ühe provintsi Põhja-Hiinas. Varsti selle järele, 1930. aasta algul, andis Nankini valitsus sõjaväejuhtidele käsu kolme

Hiina üliõpilased vannuvad Nankini valitsusele kaitsta Hiinat Jaapani vastu kuni viimase meheni

kuu jooksul puhastada Hiina kommunistidest. Sündis ime. Kolme kuu möödudes olid kommunistid tugevamad kui kunagi enne. Marssal Tšiing Khaišeki riigimehe ja organisaatori anded ilmesid eriti teravalt võitluses kommunistidega. Ta lihtsalt väsis nad ära, hoides neid alati lubatud piirides, ja kui juhtus kusagil otseseid mässe, siis surus ta need armutult maha. Hävitanud palju varandusi ja inimelusid, vaibus kommunistid ilma et oleks vangistatud juhte või desarmeeritud nende sõdureid. Suurema osa sõdurite meelsuse muutis ta ja võttis aja jooksul üle rahvusarmee.

Samal ajal kui marssal Tšiing Khaišek võitles kommunistidega, juhtus Nankinis suur poliitiline sündmus. Avaldati Sunjatseni poliitiline testament. Kõik püüdsid seda seletada oma viha või muude ambitsioonide kasuks. Sigines lahkarvamisi ja võimuhaldusi Nankini valitsuse sõjaväejuhtide hulgas. Keegi ei ulandanud küll alustada oma sihtide teostamise katsetega, kuid nõuti „rahu lahendust“, mille all tuleb mõista sõjaväejuhtide või kuberneride sõltumatuse nõuet keskvalitsusest. Ühtlasi avaldati laitud marssal Tšiing Khaišekile, kes sõjaväega allutab keskvalitsusele rüüstatud provintse. Lõpuks, kas ei peaks provintsid mitte evima laialdase autonoomia, kus kodanlikud võimud alluksid sõjaväe võimudele? Marssal talitas siingi diplomaatiliselt. Ta ei halkanud neile vastu vaidlema, vaid esitas nende soovid täidesaatvale nõukogule, lisades omalt poolt juure, et tema neid nõudeid absoluutselt ei poolda ja tarvitab kogu oma võimu ja osavust nende vastu töötamiseks sel juhul, kui neid peaks aktsepteerima nõukogu. Nõukogu lükkas nad tagasi.

Kui Hiina rahvusriigi idee taotlejal oli marssal Tšiing Khaišekil kindlasti kõige õnnelikum päev 5. mai 1931. a. See oli Hiina rahvuskogu avamise päev. Istungil presideeris marssal Tšiing Khaišek. Temast paremal pool asus Mandžuuria marssal šang Sue Liang, Tso Lini poeg ja järeltulija. Pahemal käel istus tseremoniaalses kollases rüüs Tiibeti Panša Lama. Neid ümbritsesid 475 kõrgemat Hiina võimukandjat. Kõigepealt võeti vastu eksteritoriaalse privileegiumi seaduse tühistamine. Selle järele jagati impeerium seitsmekümnesse autonoomsesse ossa ja võeti vastu

ajutine põhiseadus. Siin tehti veel kord otsus edasi võidelda Kiangsi kommunistidega. Ent sama aasta tõi ka marssal Tšiing Khaišek'ile suuri pettumusi, sest 18. sept. 1931 alustasid jaapanlased sõjategevust Lõuna-Mandžuurias, selle maa-ala okupeerimise tagamõttega. Kõigepealt vastasid hiinlased sellele Jaapani kaupade boikoteerimisega ja kandsid ka intsidendi Rahvasteliitu. Siin seletasid Jaapani esindajad, et Mandžuuria liikumine on kohapealse iseloomuga, millesse nemad end palju ei sega, — vahest ainult niipalju kui seda nõuavad otsesed Jaapani majandusliikud investeeritud. Kõik muu pidi jääma Mandžuuria sisemiseks asjaks. Hoolimata sellest tunnistati Hiina kaebus põhjendatuks. Jaapan reageeris sellele raudtee okupeerimisega. Otsustati koha peale saata uurimiskomisjon lord Lytton'iga eesotsas. Kuid kõik see ei aidanud ja märtsis 1933 kuulutati Mandžukuo iseseisvaks riigiks. Pööret ei toonud asjade käiku ei president M. Roosevelt'i läkitus kõigile tsiviliseeritud riikide valitsusile ega Lyttoni ettekanne Rahvasteliidus.

Mandžuuria sündmused esialgu kõvendasid marssal Tšiing Khaišeki positsiooni provintside, aga aja jooksul kasvas talle siiski tugev vastarind õnnetute välissündmuste arvel. Vastarind rõhutas, et Hiina ei suuda ühelegi välisvaenlasele vastu panna, kui ta ei lõpeta kommunistide tagakiusamist. Marssal Tšiing Khaišekil ei olnud põhjendatud argumente ette tuua ja ta lahkus valitsusest ühes ministritega. Ta asus Hankeu'sse, kust ta juhtis võitlust kommunistidest röövsalkade vastu. Ent Hiina armee käelkäiku ei lasknud ta sekundiks silmist. Olles teadlik oma sõjajõudude suhtelisest nõrkusest, ei kohkunud marssal Tšiing Khaišek tagasi Jaapaniga sõlmimast vaherahu-lepingut Tangou's 31. mail 1933. a. Lepingu järgi ta kohustus oma sõjaväe tagasi tõmbama väljastpoolt suurt müüri.

Nüüd hakkas ta palavlikulise kiirusega välja õpetama oma sõjaväge, milleks ta kutsus välismaalt instruktoreid. Sakslased organiseerisid maa- ja itaallased lennuväge, kuna ameeriklased juhatasid sõjariistade tööstusi. Kanton valitsus aga ei püsinud oodata kättemaksuga ja kuulutas Jaapanile sõja. Sellega ei saanud marssal Tšiing Khaišek leppida, sest tema sõjaväe väljaõppe- ja varustusplaanid olid alles teostamisel. Ta oskas Jaapanit rahustada tilkagi verd valamata, olgugi et viimased olid väga nõudlikud. Nende läbirääkimiste ajal võttis marssal üle Kwangsi kommunistide sõjaväe, kelle ridades olid puhkenud lahkarvamised. Hiljem, 25. aug. 1936. aastal, pääsid kommunistid jällegi Kuomintangi ja juba 1937. a. veebruaris istusid nad täidesaatvas komitees. Mõni kuu hiljem sõlmiti Nõukogude Venega mittekallaletungileping. Nüüd oli aga Jaapaniga käimas sõda, mis kestab tänapäevani.

Marssal Tšiing Khaišeki iseloomustamiseks ja Hiina sündmuste mõistmiseks toome ühe iseloomustava näite meile arusaamatult Hiina sündmusist, mis kuulub ennesõjaaegsesse ajajärku.

Novembrikuus 1936. aastal marssal Tšiing Khaišek, jättes perekonna Nankini, sõitis Šansi provint-

si, et õhutada võitlust kommunistide vastu, mis oli väibunud marssal Liangi tegevusetuse tõttu.

Marssal Liang elas sama provintsi pealinnas Sianfus, jättes oma armee operatiivse juhtimise alluvate hooleks. Saksumaa ja Jaapan sõlmisid aga kominternivastase lepingu, mis ohustas Hiinat Jaapani invasiooniga, kui ei panda piiri kommunistide tegevusele. Enne kui alati otsustavat võitlust kommunistidega, tahtis marssal Tšiing Khaišek läbi rääkida Liangiga. Saatjaks teel olid talle välisminister ja sõjaväeeskort, mis koosnes mõnest ohvitserist ja 200 sõdurist. Teel langes aga marssal Tšiing Khaišek marssal Liangi lõksu. Saatjaskond tapeti ja ta ise viidi vangina Liangi residentsi. Ajalehed tõid teateid sellest vangistusest ligemale kaks nädalat, tähendades ühtlasi, et marssali naine läks jagama mehe saatust, andes end vangi Liangile. Marssal Tšiing Khaišeki moraalne ja poliitiline võit oli hiilgav, sest müüd saadi aru, et tema ei ole mitte üks sõdur, vaid ka filosoof, Sunjatseni järglane ja Hiina rahvuskangelane. Ilma et ta oleks alla kirjutanud ühelegi tingimusele, mis Liang talle esitas, või lahti ütelnud juhi prerogatiividest ja rahvusrevolutsiooni juhtimisest, sai marssal vabaduse ja sõitis Nankini suurte auavalduste saatel. See raudne tahtejõud ja kindlus võttis ta vastastel relvad käest, sest kõik teadsid, et marssal, olles vangi Liangi käes, oleks võinud muutuda olematuks, nagu seda sageli on juhtunud Hiina ajaloo.

Nende sündmuste rägastikust selgub marssal Tšiing Khaišeki vaimulaad, mis koosneb julguse, elutarkuse, impulsiivsuse ja filosoofilise mõtiskelu segust. Elunähtused ja toimingud, milledes ta kahtleb, näivad meile olevat iseenesestmõistetavad. Ta manööverdad avaliku arvamise ja ajakirjandusega meisterlikult, mitte lastes neid ükssteist mõjutada. Selleks tarvitab ta karme ja ootamatuid sundmäärusi nii rahva kui ka ajakirjanduse vastu või jälle tarvilisel korral pehmen-davaid lubadusi. Ta astub suurimale hädaohule julgesti vastu, kuid võib langeda ka raskemeelsusse ja tülpimusse. Ta kõneleb, filosofeerib ja isegi nutab, kuid samas näeme teda raudse kindlusega käske andmas ja hulljulgelt tegutsemas. Üks Jaapani kõrgem ohvitser, kes on kaua Hiinas elanud ja marssalit isiklikult tunneb, ütleb tema kohta: „Marssal Tšiing Khaišek on moodsa Hiina sõduri tüüp. Tema sõjaväejuhi ja administraatori andekus ei ole võrreldav ühegi riigimehega, alustades vabariigi algpäevist. Ekslik oleks arvata, et praeguse marssali hingelaad oleks vana Hiina filosoofia ja tarkuse produkt. Ta on jõudnud näha üle Hiina suure müüri. Ta on kristlane, kuid ta ei ole selga pöörnud oma usu traditsioonidele. Kommunismi ta ei poolda, sest see lõhub perekonnaelu ja on võõras moraalile. Aga see ei keela teda tähele panemast oma naabrite eluavaldusi ja neid tarbe korral arvestamast. Meie mõistete järgi paistab tema hingelaadis olevat vastolusid, kuid vaevalt on eurooplased kunagi täieliselt mõistnud hommikumaa rahvaid ja nende elutarkust.

Tulevik näitab, kas marssal Tšiing Khaišek suudab võita praegused raskused ja luua tulevikku suure Hiina. EPA.

Lennuk- kaasaja asendamatu lahingutele

Lennuvägi võimaldab nii tehnilisel, taktikalisel kui ka strateegilisel alal suurimal määral ootamatust. See pärast võib liialduseta kinnitada, et ükski kaasaja strateegiline kui ka taktikaline operatsioon ei ole mõeldav lennuväe abita.

Vaenulise tegevuse algul on lennuväe ülesandeks tähtsate strateegiliste eesmärkide saavutamiseks ootamatult rünnata vastase lennuväebaase ja seejärel tähtsamate keskuste pommitamisega takistada tema mobilisatsiooni ning maa- ja mereväe koondamisi. Samal ajal on lennuväe märkideks ka tööstuse rajoonid, raudtee sõlmpunktid, koondusjaamad, sadamad j. t.

Kuigi lennuväe kasutamine kohe pärast sõja puhkemist ei anna otsustavaid tulemusi, aeglustab ta siiski vastase mobilisatsiooni ja koondamisi, ajades seega põhjalikult sassi esimeste operatsioonide plaani.

Maailmasõja õpiste järele on maavägi võimetu või dukaks tegevuseks, kui teda ei toeta suur hulk motoriseeritud osi, kusjuures lennuväe ülesanne on saavutada ülekaalu õhus strateegilise manöövri edukaks kordaminekuks.

Lennuväe areng on olnud palju intensiivsem kui lennukite relvade areng. Lennuki relvadeks on kuulipildujad ja lennupommid (lõhke-, süüte- ja mürggaasipommid). Pealeselle katsetatakse kaasajal veel väikeliibrilise (20—37 mm) suurtükiga, mis asetatuna paigalseisvale alusele on rünnaklennuki võimsusele suureks trumbiks. Esiteks võimaldab suurtükk edukalt võidelda ka tugevaehituseliste lennukitega, teiseks on temast võimalik avada tuld hoopis suuremast kaugusest kui kuulipildujast. Muidugi ei kao suurtüki tarvituselevõtmisega kuulipilduja. Suurtükk omab suurema laskekauguse ja purustamisvõime, kuulipilduja aga jääb eelistatud lühimaarelvaks.

Tulistamine kuulipildujaist nõuab lahingulennuki ebamääraselt suure kiiruse juures lendurilt äärmiselt kiiret ja tabavat tuld. Kuna näit. hävituslennuki keskmiseks tunnikiiruseks on 320 km, tabavuskindlus aga algab alles 200 m-lt, siis jääb lenduril aega kõigest 60—80 lasuks, seejärel peab ta jällegi manööverdama, et vastast uuesti oma kuulipildujate tulepiirkonda saada. Võitjana tuleb õhulahingust välja see, kes suudab kuulipildujat käsitada kiiremini ja osavamini. Seepärast omistataksegi lennuväes äärmiselt suurt tähtsust kuulipilduja otstarbekohasele käsitamisele ja kasutatakse

selle kätteõpetamiseks väga mitmekesiseid metoode — ent sellest allpool.

Tänapäeval õpetatakse lendureid laskma õhus aset-

TABAMUSPILT FOTOKUULIPILDUJAST „TULISTAMISEL“

Kõrval on toodud viis mitmesugust ülesvõtet. Iga ülesvõtte kujutab üht tulistamise momenti. Tulistamisel peab laskur arvestama aega tulistamisest märki tabamiseni. Tabamuspunkt asub ristjoonte lõikepunktis

1. pildil saaks lastud läbi vastase lennuki ülemine kandepind. See ei asu veel mitte ristjoonte lõikepunktis, kuid ajavahemik tulistamisest tabamiseni ning vaenlase lennuki suund ristjoonte lõikepunkti poole lasevad oletada, et tabamise hetkel ülemine kandepind asetseb ristjoonte lõikepunktis

2. pildil läheneb lennuk mootoriga ja juhiistmega ristjoonte lõikepunktile

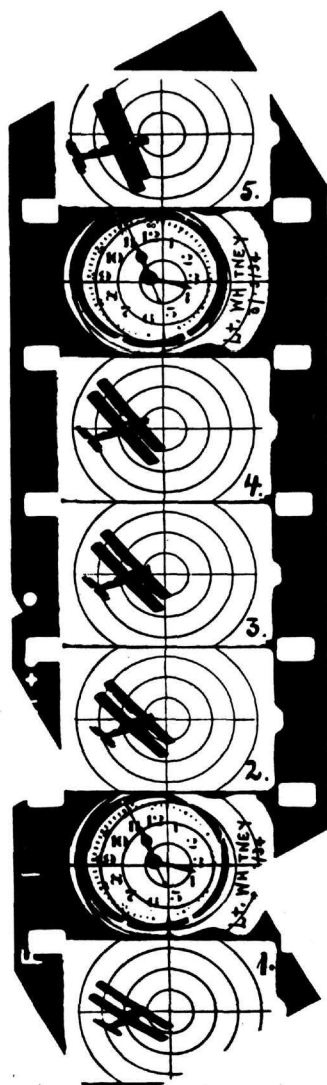
3. pildil on mootori või juhiistme täpne tabamine tõenäone

4. pildil õnnestub vastasel ohtlikust teest välja pääseda. Siin on jällegi üks osa kandepindadest hädaohus

5. pilt näitab, et propeller ligineb ristjoonte lõikepunktile. Juba järgmine lask võib lennuki rivist välja lüüa

Igale kolmandale lasule järgneb automaatselt pildistus, mis kujutab sekundiosutiga varustatud kella numbrilauda

See võimaldab ära määrata tulistamise (pildistamise) momenti

LENDUR FOTOKUULIPILDUJAGA

sevaid märke tingimusi, mis on võimalikult lähedased lahinglaskmise tingimusele.

Maailmasõja päevil kasutati praktilise laskmise jaoks väikesi õhupalle. Kuid sel meetodil oli mõningaid puudusi. Laskmise läbiviimiseks oli kõigepealt vaja avarat maa-ala, et vältida inimeste sattumist laskepiirkonda, kuhu võis eksida juhuslikke kuule. Teiselt võis algaja lendur tahtmatult põrgata kokku õhupalliga või selle kinnitustrossiga, mis võis saada saatustlikuks nii lennukile kui ka lendurile. Ja lõpuks oli trossi otsa köidetud paigalpäisival õhupallil vähe ühist kiiresti liikuva vaenulise lennukiga.

Arvestades kõiki neid puudusi hakati 1917. a. konstrueerima erilisi fotokaameraid, mis oleksid suutelised asendama õhulahingu harjutustel tõelisi kuulipildujaid. Suurte pingutuste järele töötati lõppeks välja eriline aparaat, millele anti nimeks „fotokuulipilduja“. Asetatuna lennukile valmistab viimane ülevõtteid, mis annavad täpse ja piltliku ülevaate lenduri sihtimise oskusest ja täpsusest. Padrunite asemel mahutatakse fotokuulipildujasse vaid fotolint. Lendur, vajutades päästikule, teeb rea momentülevõtteid. Neist nähtub kohe, kas sihtimine on toimunud õigesti või mitte.

Uuetüübilisile fotokuulipildujaile on monteeritud külge veel eriline peegel seadeldis, mis fikseerib ülevõttel pildistamise täpse kellaaja. See asjaolu võimaldab täpselt kindlaks teha vaenlast hukutava lasu momenti. Kui aga sääraseist fotokuulipildujaist tulistavad üksteist vastastikku kaks lendurit, on numbrilaua

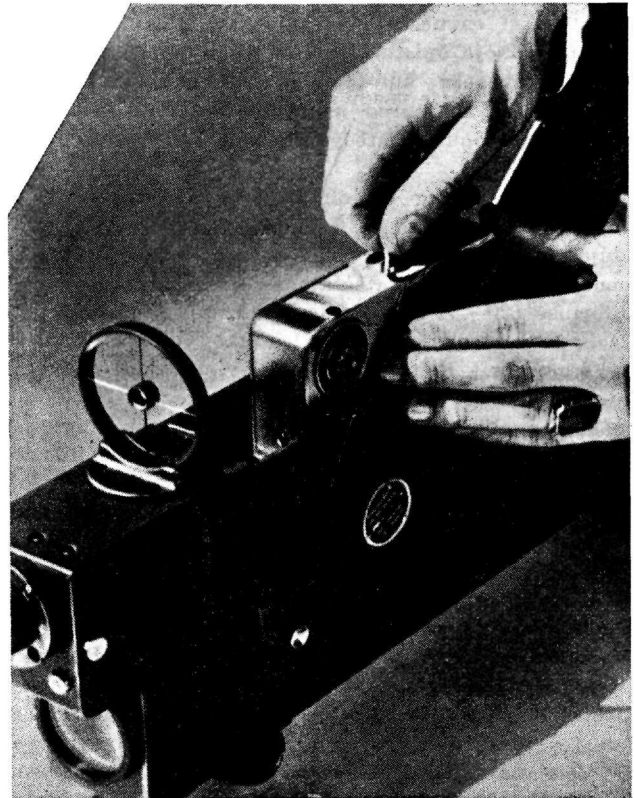
kujutuselt kohe näha, kumb lennukeist sai varem pihta hukutava lasu.

Algajale lendureile toimetatakse praktilist laskmist kuulipildujaist maa peal, sest laskmisel liikuva märgi pihta teevad algajad palju vigu. Kõigepealt on algajal raske arvestada õigesti lennuki kiirust, ilma et kuul jookseks lennuki tagant mööda.

Laskmise läbiviimiseks ehitatakse puust seadeldised, mis peavad kujutama endast lennuki keret ühes juhiistmega. Tähendatud seadeldised paigutatakse ritta sellekohasele platvormile. Kõigisse seadeldistesse asetatakse kuulipildujad. Et sihtida, peab lendur haarama tüüri ning viima seadeldise säärasesse asendisse, kust oleks võimalik märki tabada. Liikuvate märkidena kasutatakse väikesi lennukimudeleid. Viimased kinnitatakse konksudega traadi külge, mis liigub kiiresti kuulipilduja ees. Tulistamine toimub 10 m kauguselt, kusjuures märk liigub kiirusega 2 m sekundis, mis vastab tegelikule laskmisele vaenlase lennuki pihta.

Üks tuntuimaid metoode kiirestiliikuvate märkide tulistamiseks on veel see, et lennuk veab õhus enda järel pika kõie otsa seotud kotti, mille mõlemad otsad on lahtised, et õhutõmme hoiaks seda avali. Ründaja lennuk peab lendama ümber koti, et tulistada seda igast asendist. See meetod võimaldab saavutada laskmises haruldast täpsust.

Ülalpool vaatlesime lennuki kuulipilduja käsitsemise õppemetoode, allpool puudutame lühidalt lennuki teise võimsa relva — lennupommi — kasutamist.

FOTOKUULIPILDUJA „FAIRCHILD C G 16“
Sarnleb kujult ja kaalult tõelisele kuulipildujale

Kuna hävituslennuki ülesandeks on eeskätt oma õhuruumi kaitsmine vastase lennukite eest, siis pommituslennuk on relv, mis on määratud vaenlase eluliste keskuste pommitamiseks.

Kaasajal on leiutatud omapärane meetod pommitusrünnakuks eskadrillide kaupa, mida on kasutatud edukalt ka Hispaania kodusõjas, mis on jõudmas oma lõpufaasi. Sel juhtumil eskadrill läheneb oma sihtkohale mõne tuhande meetri kõrguselt. Jõudes märgi kohale läheb eskadrill (4 salka à 3 lennukit) salkade kaupa väikeste vaheaegadega järsult üle vertikaalsesse pikesse, s. t. üks lennuk teise järele laskub kivina alla poole, masina nina suunatud otse märgi peale. Kukkumise kiirus järjest kasvab, kuni on saavutatud piirikiirus, s. o. kiirus, mille juures lennukiosade õhutakistus võrdub lennuki kaalule.

Kukkudes täpselt märgi suunas, lennuki meeskond umbes 800—700 m kõrgusel vabastab pommid. Pommid liiguvad nüüd edasi lennuki teekonna suunas ja langevad paratamatult märki. Lennuk ise, kasutades pikeerimisel saavutatud energia suurt tagavara, tõuseb noolena üles endisele kõrgusele.

Säärasel moodusel on pommeid kukutamine täpne, mispärast pole vähimatki kahtlust, et seeläbi lühikese aja vältel suurimigi lahingulaev või tööstuskeskus rusuhunnikuks muudetakse. Lennuki suur kiirus raskestab omakorda õhukaitserehvade tegevust ning võimaldab saavutada ootamatust.

Ka pommipildumise äraõppimiseks kasutatakse mitmesuguseid õppemetode. Kõigepealt peab lendur harjuma kõrgusest allavaatamisega. Vilumatuse tõttu on raske orienteeruda isegi tuntud maastikul, sest suurest kõrgusest vaadatuna näib maastik hoopis teissugune kui lähedalt nähtuna. Pommipildumise harjutuste läbiviimiseks on valmistatud lennukoolides suur maastiku makett. Silmitsedes seda kõrgelt rõdult õpivad noored lendurid sealt instruktorete juhtimisel pommeid pilduma. Iga õpilane on tunnis varustatud peatelefoniga.

Õpilane, istudes ülal rõdul, on summer-võtme abil ühenduses instruktoriga, kes samuti on varustatud peatelefoniga. Õpilased, silmitsedes maastikku, jälgivad siin-seal tulevälgatusi, mis peavad kujutama endast lennupommide või kahurimürskude lõhkemisi. Seks otstarbekas on maastikule üles seatud üle 300 elektrilambikese, milliseid süüdates instruktor võib anda mitmesuguseid variante lasketingimusi. Õpilaste ülesandeks jääb välja arvestada pommide langemise alad ning teada tule korrekatuur instruktoreile.

Täpset pommipildumist harjutatakse liikuvail, millel asetseb pommitatav märk. Õpilane, asudes vaiba kohal ülal rõdul, teeb kindlaks märgi kohal liikumise suhtelise kiiruse (tegelikult püsib õpilane ülal liikumatult, kuna vaip märgiga liigub) ning pillub pommeid märgile vaibal. Pommi allaheitmise asemel võib kasutada ka teist moodust. Nimelt õpilane, saanud ülesande visata 1700 m kõrguselt pomm, laseb pommiheitmise asemel sekundimõõtja käima. Instruktor, teades (sekundimõõtja järgi) pommiheitmise aega ja ka seda, et pomm vajab märgini liikumiseks 17½ sekundit, näitab õpilasele lambikese süütamisega pom-

Fotokulipilduja asetatuna lennukile

mi langemiskoha. Õpilane näeb selle järele kohe, kas pomm on visatud õigesti või mitte.

Õhurelva üldine tendents on suunatud lennukite suurearvulisele kasutamisele pealetungiabinõuna sõjas.

Õhutaktika ja õhustrateegia seisavad oma arenemise algusel. Õhusõja juhtimine kuulub tulevikusõja raskeimate probleemide sekka. Keegi ei tea, kuidas näeb välja tulevikusõda, kindel on ainult, et õhurelv kõigis sõjalistes konfliktides mängib valitsevat, kui mitte otsustavat osa.

H. N.

POMMIPILDUMISE NÄITLIKUKS ÕPETAMISEKS KASUTATAKSE VAIBALE MAALITUD MAASTIKKU

Vaip liigub ümber rullide, mida ajab ringi väikesejõuline dünamo, kuna õpilased ülalt rõdult püüavad pommiheiteseadeldise abil miniatuursete pommidega tabada üksikuid punkte vaibale maalitud maastikul

Naiskodukaitse rivieeskiri

Koostanud kapten O. Kallikorm

I. Üldaluseid.

§ 1. Naiskodukaitse liikmete korraldamine ja juhtimine nende kogunemisel, paiknemisel ja liikumisel, kus tegevuse ühtluse, ühtlase välise korra ja pidulikkuse saavutamiseks või sündmusele kohase ilme andmiseks on tarviline sellekohane väline kord, kõigil neil juhtumisel esinevad Naiskodukaitse liikmed rivieeskirjas kindlaks määratud alustel ja korras.

§ 2. Naiskodukaitse jaoskondade, ringkondade ja Naiskodukaitse liikmete suuremate koonduste rivistusiku ja koonduse juhtimiseks kasutatakse üldiselt neid-samu rivistusi ja käsklusi, nagu need on kindlaks määratud Jalaväe eeskirja I osas (Jalaväe rivi).

§ 3. Naiskodukaitse liikmed võivad rivikorras osa võtta: paraadidest, jalutus- ja rongkäikudest, mälestuseremooniaist, matuseist ja muist sündmusist ning tegevusist, millele suurema pidulikkuse andmiseks või selle tähtsuse tõstmiseks on tarviline Naiskodukaitse liikmete rivikorras esinemine.

Nimetatud sündmusist ja tegevusist võtavad Naiskodukaitse jaoskonnad ja ringkonnad osa ainult erikorralduste põhjal.

§ 4. Rivikorras esinemiseks osavõtmiseks peavad Naiskodukaitse liikmed olema rietatud naiskodukaitse vormikleitidesse. Pealisriiete kasutamine rivikorras esinemisel määratakse igakord eraldi kindlaks, vastavalt sündmuse iseloomule, kohale ja ilmastikule. Kui rivikorras esineb ainult üks Naiskodukaitse jaoskond või liikmeid ühest jaoskonnast, siis pealisriietuse kandmise küsimuse otsustab vastava jaoskonna esinaine; Naiskodukaitse ringkonna või mitme jaoskonna liikmete ühisel esinemisel otsustab pealisriietes esinemise ringkonna esinaine; Naiskodukaitse või mitme ringkonna liikmete ühisel rivilisel esinemisel otsustatakse pealisriietes esinemine Naiskodukaitse esinaise poolt.

§ 5. Pidulikest sündmusist, paraadidest, jalutus- ja rongkäikudest ja matuseist osavõtvail Naiskodukaitse liikmeil on keeldud rivisse kaasa võtta käekotte, vihmavarje ja muid esemeid, mis takistavad käte vaba hoiangut või liikumist ja ei ole kooskõlas rivilise ühtlusega.

§ 6. Enne rivisse ilmumist olgu iga Naiskodukaitse liikme enda hooleks veel kord üle vaadata ja tarbe korral kohendada ja korraldada oma riidetust ja seada see kooskõllasse riietuse kohta maksvate korraldustega.

Iga jaoskonna esinaise üldiseks kohuseks on toimetada igakord pärast rivistumist jaoskonna liikmete rivilist ülevaatus, mille eesmärgiks on kontrollida riietuse välist ühtlust, kas ei ole üksikute liikmete poolt rivisse kaasa võetud esemeid, mis üldise korra järgi on keeldud ja anda tarbe korral korraldusi muude tähelepanekute kohta, mis on tarvilised ühtlase välise korra saavutamiseks.

§ 7. Rivis kanda ainult madala kontsaga kingi, mis ei väsita jalgu kestmamal seismisel ja

võimaldavad kindlat ja vaba liikumist nii vaba- kui ka taksammul.

§ 8. Paraadidest, jalutus- ja rongkäikudest ja muudest rivistustest, mis on seoses ühtlase rivilise liikumisega, on vabastatud need Naiskodukaitse liikmed, kelle tervislik ja kehaline seisukord raskendab rivis seismist või vaba liikumist.

§ 9. Paraadiplatsile, jalutus-, rongkäigule või matusele minekuks koonduvad osavõtvad liikmed jaoskondade või ringkondade järgi neile määratud koonduskohtadesse, kus moodustatakse kohaleilmunud Naiskodukaitse liikmeist vastavad rivilised üksused.

§ 10. Paraadiplatsile, jalutus-, rongkäigule või matusele minekuks väljub Naiskodukaitse jaoskond või ringkond liikmete koonduskohast ainult rivikorras. Üksikute Naiskodukaitse liikmete või nende gruppide ilmumine liikumisel olevasse või paraadiplatsil seisvasse Naiskodukaitse rivisse on keelatud.

§ 11. Naiskodukaitse liikmete asukoht paraadiplatsil või rongkäigus määratakse igakord kindlaks erikorraldustega.

§ 12. Naiskodukaitse liikmete rivi juhatavad üldiselt esinaised, kusjuures ühe jaoskonna liikmeist moodustatud rivi juhatab oma jaoskonna esinaine, ühe ringkonna koosseisu kuuluvaist jaoskonnist moodustatud rivi juhatab ringkonna esinaine, mitme või kõikide ringkondade liikmeist moodustatud rivi juhatab Naiskodukaitse esinaine või tema poolt määratud rivijuht.

§ 13. Paraadist rivikorras osa võtavad Naiskodukaitse liikmed tervitavad paraadivastuvõtjat paraadijuhataja poolt antavate üldiste käskluste järele. Naiskodukaitse juhtide poolt paraadiplatsil erikäsklusi paraadivastuvõtja tervituseks ei anta.

Naiskodukaitse esinaised paraadiplatsil paraadivastuvõtjale ettekandega ei esine.

§ 14. Kui paraadivastuvõtja või isik, keda Naiskodukaitse liikmed rivikorras tervitavad, ilmub Naiskodukaitse rivi ette ja tervitab, siis rivisseisvad Naiskodukaitse liikmed jäävad valvelseisangusse. Tervitava liikumisel rivi ees saadavad nad teda vaatega.

Peakallutusega vastab rivis tervitusele:

- jaoskonna esinaine või tema asetäitja, kui rivikorras esineb ainult üks jaoskond;
- ringkonna esinaine või tema asetäitja, kui rivikorras esineb mitu jaoskonda või ringkond;
- Naiskodukaitse esinaine või tema asetäitja, kui rivikorras esineb mitu ringkonda või Naiskodukaitse.

§ 15. Paraadist osavõtva Naiskodukaitse üksuse või koonduse esinaine jääb paraadivastuvõtja ilmumisel Naiskodukaitse rivi ette oma kohale, kus võtab vastu paraadivastuvõtja või tervitaja isikliku tervituse. Pä-

rast seda saadab paraadivastuvõtjat või tervitajat Naiskodukaitse rinde ees ja tema lahkumisel Naiskodukaitse rivi eest asub tagasi oma kohale, kui selleks ei ole antud muid erikorraldusi.

§ 16. Naiskodukaitse rivi jääb paraadiplatsile kuni paraadmarsi lõpuni, kust lahkuvad paraadijuhataja korraldusel.

§ 17. Kui on ette nähtud, et pärast paraadmarsi ilmub paraadivastuvõtja Naiskodukaitse rivi juure, siis Naiskodukaitse liikmete rivi jääb oma kohale ootama ja lahkuvad oma kohalt pärast paraadijuhatajalt saadud vastavat korraldust.

Paraadmarsist võtavad Naiskodukaitse üksused osa ainult paraadijuhataja erikorraldusel, mille kohta on varem Naiskodukaitse vastavate juhtidega kokku lepitud.

§ 18. Rivikorras paraadiplatsil viibivad Naiskodukaitse üksused lahkuvad sealt samuti rivikorras ja liiguvad tagasi oma lähtekohtadesse või toimivad erikorralduste järgi.

§ 19. Paraadist rivikorras osavõtmisel võivad Naiskodukaitse liikmed kanda vormikleidil Eesti aumärke ja välisriikide aumärke ainult vastavate erikorralduste alusel.

§ 20. Kõik küsimused Naiskodukaitse liikmete rivikorras osavõtmise kohta paraadidest, jalutus- või rongkäikudest ja muudest sündmustest, mis ei ole käesolevas eeskirjas kindlaks määratud, lahendatakse erikorraldustega, vastavalt olukorrale.

II. Rivikäsklus.

§ 21. Rivikäskluseks nimetatakse ettekirjutatud korras sõnastatud ja hääldatud käsku, mille täitmine sünnib samuti käesolevas eeskirjas kindlaksmääratud viisil.

Naiskodukaitse liikmete riviliste tegevuste ja toimingute määramiseks ja juhtimiseks kasutatakse võimalikult kõigil juhtumel ettekirjutatud käsklusi, kui Naiskodukaitse liikmete juhtimine käskluste abil on võimalik ja kui riviline tegevus või toiming peab sündima ühtlaselt ning üheaegselt.

§ 22. Rivikäsklus koosneb eel- ja täitekäsklusest. Eelkäsklusega määratakse ja teatatakse tegevus või toiming, mis on täita ja mille täitmiseks tuleb valmis olla. Eelkäsklus hääldatakse käskluse andja poolt selgelt, kõlavahääliselt, pikalt ja kõigile rivisviibijatele kuuldavalt.

(Eelkäsklus on eraldatud täitekäsklusest kriipsuga.)

Täitekäsklusega määratakse ka tegevus või toiming ja ühtlasi selle täitmise algmoment. Täitekäsklus hääldatakse märgatava ajavahemiku järele eelkäsklusest ja sellest tugevamalt ja järsult.

§ 23. Rivikäskluste andja asub käsklemisel rivi ees või seal, kust tal on parem rivi juhatada ja käskluste täitmist jälgida.

Käskluste andja pidagu meeles, et ainult õigesti ja kõigile arusaadavalt antud käsklustele järgneb ka rivisviibijate poolt õige ja korralik täitmine. Käskluse andja viib käsklemisel valvelseisangus.

III. Naiskodukaitse liikme riviline seisang.

§ 24. Naiskodukaitse liikme riviline seisang avaldub tervishoidlikult õiges ja ilusas kehahoius. Riviline seisang on seega loomulik kehahoiang ja väljendab ühtlasi inimese kehalist arengut ning kultuuri.

§ 25. Rivilises seisangus tuleb seista järgmiselt:

— jalakannad koos, põiad ühel joonel ja pööratud keha esikülje suunast sümmeetriliselt väljapoole, moodustades umbes 30°—45° nurga;

— jalad hoida põlvest sirged ja pingutuseta;

— keha hoida sirgelt ja pingutuseta, keharaskus ühetasaselt mõlemal jalal, õlad ühetasased ja veidi tahapoole hoitud, rind kergelt üles tõstetud;

— käed vabalt alla lastud, peopesadega sissepoole (keha poole) pöördud, sõrmed koos ja kergelt kõverdatud, sõrmeotsad puudutavad keha külgedelt;

— vaade ette suunatud, lõug allapoole hoitud, suu suletud, näol rahulik ja loomulik ilme.

§ 26. Eelmises paragrahvis kirjeldatud rivilise seisangu ja kehahoiangu saavutamiseks on soovitatav, et Naiskodukaitse liikmed igaüks omaette kehahoiangut harjutaksid ja kontrolliks, kui on ette näha tegevusest osavõtt rivikorras.

§ 27. Rivisse asunud Naiskodukaitse liikmed võtavad § 25 kirjeldatud seisangu (valvelseisangu) silmapilkselt käskluse järele „VALVEL!“.

§ 28. Naiskodukaitse liikmete rivi võtab valvelseisangu järgmistel juhtumitel: tervituseks, auavalduseks, riigihümni laulmisel, langenute mälestuseks ja muil vastavail silmapilkudel.

Väljaspool rivi ja Naiskodukaitse vormis olevad Naiskodukaitse liikmed võtavad valvelseisangu oma algatusel, kui nad viibivad sündmustel, kus rivisoliidid (kas Naiskodukaitse liikmed, kaitseliitlased või sõjaväelased) võtavad valvelseisangu või kui üldise korra ja kombe kohaselt väljaspool rivi viibivad kaitseliitlased või sõjaväelased võtavad tervitus- ning valvelseisangu.

§ 29. Valvelseisangus kestvalt viibimine on väsitav, seepärast ollakse valvelseisangus ainult niikaua, kui võrd olukord ja sündmuse iseloom seda nõuab. Rivisviibijatele lõpetatakse valvelseisangus viibimine käsklusega „VABALT!“.

Selle käskluse järele lasta parem jalg põlvest nõtku ja keha hoida vabalt. Vabaseisangul võib rivi pead pöörata. Jutuajamine on keeldud. Pikemaajalisel vabaseisangul võib jalgade puhkamiseks viia keharaskus ühelt jalalt teisele ja üht jalga kohalt ära tõsta.

Väljaspool rivi valvelseisangus viibivad Naiskodukaitse liikmed võtavad vabaseisangu oma algatusel, kui:

— rivisoliidid (Naiskodukaitse liikmed, kaitseliitlased või sõjaväelased) asuvad vabaseisangusse;

— väljaspool rivi viibivad kaitseliitlased ja sõjaväelased asuvad vabaseisangusse;

— sündmus või olukord ei eelda enam valvelseisangus viibimist.

§ 30. Rivi viibivate Naiskodukaitse liikmete üldine kohendumine toimub käskluse järele „KOHENDU!“. Selle käskluse järele on iga rivisviibija ko-

hustatud eeskätt üle vaatama oma riietuse ja tarbe korral tegema tarvilisi kohendusi ja korraldusi selles. Kohendamiseks määratud ajal võib mütsi peast võtta, juukseid kohendada ja toimetada muid tarvilisi väliseid kohendusi ja korrastusi enda juures. Kohendamiseks määratud ajal võib omavahel tasase häälega kõnelda, jäädes seejuures rivisse oma kohale. Rivist lahkumine ilma vastava loata on keeldud. Kohendumine lõpetatakse käsklusega „KOHENDUMINE LÕPETADA!“, mille järele otsekohe lõpetatakse igasugune kohendumine ja asutakse vabaseisangusse.

IV. Liikumine ja peatumine.

§ 31. Naiskodukaitse liikmete rivi liikumine toimub kas vaba- või taktsammul. Vabasammul liigutakse rännakuil, halbadel teedel, üleminekul pontoonsildadest, mäkketõusval ja järsult allamineval teel ja kohendumise võimaldamiseks liikumisel, kõigil muil juhtudel liigutakse aga taktsammul.

Liikumist rivis alatakse alati vasaku jalaga.

§ 32. Liikumist vabasammul alustatakse käskluse järele „EDASI — MARSS!“. Vabasammul liigub iga rivisolija nii nagu see temale on soodsaim, jäädes seejuures aga rivis oma kohale. Vabasammul liikumisel sammu takti hoidmine ei ole nõutav; tasase häälega omavaheline kõnelemine on lubatav.

Kui ilm ja temperatuur on sobiv ja kui liigutakse väljaspool linna, siis võib avada üliriiete nõöpe, neid tarbe korral seljast võtta ja kanda nii kuidas soodsam.

Vabasammult üleminek taktsammule järgneb käsklusele „TAKTSAMMU — MARSS!“.

§ 33. Naiskodukaitse liikmete rivi liigub taktsammul paraadiplatsile minekul, paraadiplatsilt lahkumisel, jalutus- või rongkäikudel, orkestrimuusika saatel liikumisel ja muil juhtumel, kui ei ole sünnis liikuda vabasammul.

Liikumist taktsammul alatakse käskluse järele „TAKTSAMMU — MARSS!“.

Taktsammul liikumisel astuvad kõik rivisolijad üheaegselt kas vasaku või parema jalaga, hoides seejuures keha sirgelt, vaade suunatud liikumise suunas ja käed liikumas vabalt sammu taktis.

Taktsammul liikumisel tuleb hoida rivisviibijate vahel kindlaid vahesid ja kaugusi. Õigete vahede ja kauguste hoidmiseks tuleb joonduda ridades ja seljataha, s. t. liikuda kõrvuti paremal liikuva Naiskodukaitse liikmega ja celliikuva seljataga. Joondumist reas kontrollitakse aegajalt, selleks silmadega jälgides, et liigutaks kõrvuti paremal pool liikuva Naiskodukaitse liikmega.

§ 34. Taktsammul liikumisel peab iga rivisviibija tähele panema, et ta astuks „ühist-jalga“; „vale-jala“ korral teha kohe jalavahetussamm.

§ 35. Taktsammu pikkus on ligikaudu 50 sm ja kiirus 100 sammu minutis. Paraja sammu pikkuse ja kiiruse määrajaks ja hoidjaks on kolonni ees liikuv esinaine või rivijuht, kui liikumine toimub ilma orkestrimuusikata. Liikumisel orkestrimuusika saatel

määrab mängutakt taktsammu sageduse, kuna sammu pikkus jääb endiseks.

§ 36. Kui Naiskodukaitse liikmete rivi liigub Kaitseliidu üksustega ühises kolonnis, siis ühise kolonni liikumise ühtlustamiseks on tarviline, et Naiskodukaitse rivi ees liikuv Kaitseliidu üksus oma sammu pikkust vähendab ja kooskõlastab Naiskodukaitse liikmete sammu pikkusega, mis võimaldab Naiskodukaitse rivil pidada kindlat ja ühist taktsammu kui ka õigeid vahesid ja kaugusi.

§ 37. Edasiliikumine lõpetatakse käsklusega „SEIS!“ või „PAIGAL — MARSS!“. Käsklus „SEIS!“ võib anda ükskõik kumma jala mahapanekul. Selle järele tehakse järgmise jalaga veel üks samm ja pannakse tagaolev jalg eesoleva jala juure ja jäädakse valvelseisangusse.

Käskluse järele „PAIGAL!“ — „MARSS!“ katkestatakse edasiliikumine ja tähendatakse sammu, jalgade tõstmisega sammu taktis koha peal. Sammu tähendamine kohal võib lõppeda käsklusega „SEIS!“, mille järele liikumine lõpetatakse nii nagu selle käskluse täitmine eespool kirjeldatud.

Kui aga sammutähendamisele koha peal järgneb edasiliikumine, siis algab see käskluse järele „OTSE — MARSS!“, mille järele jätkatakse edasiliikumist vasaku jalaga ja sama sammuga nagu see oli enne käsklust „PAIGAL — MARSS!“.

§ 38. Väiksemad kohamuutused paigal asumisel teostuvad käsklusega kindlaksmääratud sammude piires. Selleks antav käsklus on näit. järgmine: „KOLM, (NELI, VIIS jne.) SAMMU EDASI (TAGASI, PAREMALE, VASAKULE) — MARSS!“.

Täitekäskluse järele astutakse taktsammul eelkäsklusega määratud suunas määratud arv samme. Paremale ja vasakule astutakse külgsammudega, tagasi tagurpidi. Pärast peatumist jäädakse valvelseisangusse või seisangusse nagu see oli enne kohamuutmist.

V. Pöörded.

§ 39. Rivi suuna muutmine paigal sünnib pööretega. Pööre paremale teostub käskluse järele „PAREM — POOL!“. Täitekäskluse järele pöörduda kiiresti parema jala kannal ja vasaku jala ninal $\frac{1}{4}$ ringi (90°) paremale. Pärast pöörde toimetamist panna vasak jalg parema jala kõrvale.

§ 40. Pööre vasakule teostub käskluse järele „VASAK — POOL!“. Täitekäskluse järele pöörduda kiiresti vasaku jala kannal ja parema jala ninal $\frac{1}{4}$ ringi (90°) vasakule. Pärast pöörde toimetamist panna parem jalg vasaku jala kõrvale.

§ 41. Ümber pööratakse käskluse järele „ÜMBER — PÖÖR!“. Täitekäskluse järele pöörduda kiiresti vasaku jala kannal ja parema jala ninal $\frac{1}{2}$ ringi (180°) vasakule. Pärast pöörde toimetamist panna parem jalg vasaku jala kõrvale.

§ 42. Kõikide pöörete ajal jäävad käed liikumata oma kohale, nagu see on ette nähtud valvelseisangus. Pärast pöörde sooritamist jääda valvelseisangusse.

VI. Tervitamine.

§ 43. Naiskodukaitse liikmed tervitavad ravis ja väljaspool rivi. Ravis tervitavad Naiskodukaitse liikmed ainult paigalseismisel. Tervitamine ravis teostub käskluse järele „VALVEL, PAREMALE (VASAKULE, KESKELE) — VAAT!“ . Eelkäsklusega võetakse valvelseisang ja täitekäskluse järele pööratakse pea eelkäsklusega määratud suunas. Selle järele saadetakse tervitatavat vaatega ja vastavalt pea pöörmisega, kui tervitatav liigub rivi rinde ees.

§ 44. Naiskodukaitse liikmed tervitavad ravis ja käskluste järgi järgmistel juhtumitel:

- osavõtul paraadidest ja pidulikest tseremoniaist;
- auavalduseks;
- Kaitseliidu ülema, oma maleva pealiku, Naiskodukaitse esinaine, oma ringkonna esinaine ja oma jaoskonna esinaine tervitamiseks.

Väljaspool rivi tervitab iga Naiskodukaitse liige esimesena üldiste tervituskommete kohaselt:

- Naiskodukaitse esinaist;
- oma ringkonna ja oma jaoskonna esinaist;
- oma jaoskonna juhatusliikmeid;
- oma jaoskonna vanemaid liikmeid.

Üheaegselt ja vastastikku tervitavad teineteist võrdsetel ametkohtadel olevad või ühevanused Naiskodukaitse liikmed.

VII. Rivistused.

a. Üldalused.

§ 45. Naiskodukaitse ringkondade ja jaoskondade liikmed ei moodusta mitte alatise rivilisi üksusi ja nende liikmed ei kuulu jaoskonna või ringkonna liikmeina mingisuguseisse rivilisisse üksusisse. Rivilised üksused ja koondused Naiskodukaitse liikmeid moodustatakse ainult neil kordadel, kui Naiskodukaitse liikmete osavõtt sündmusest või tegevusest on ette nähtud rivi korras.

§ 46. Naiskodukaitse liikmete normaalseks riviliseks üksuseks on rühm, millesse kuulub harilikult 30 liiget. Rühmas on kolm jagu ja igas jaos normaalselt 10 liiget. Kolmejaolist rühma on üldiselt võimalik moodustada 21—36 liikme piirides, kusjuures liikmete arv jagudes võib olla 7—12. Jaod moodustatakse kõik ühesuurused.

Rühm moodustatakse põhimõtteliselt ühe jaoskonna liikmeist. Kui ühest jaoskonnast ilmub rivisse liikmeid rohkem kui on ette nähtud ühe rühma moodustamiseks, siis moodustatakse teine, kolmas jne. rühm, seejuures pidades silmas, et rivi ühtluse saavutamiseks kõik ühe jaoskonna liikmeid moodustatud rühmad ja jaod oleksid ühesuurused.

Teise ja järgmiste rühmade koosseisu kuulub pealeselle veel rühma juht. Esimesele rühmale eraldi juhti ei määrata ja teda asendab esinaine või tema asetäitja.

§ 47. Naiskodukaitse ringkonna rivi moodustatakse üksikute jaoskondade (rühmade) rivistustest.

Kui ringkonna rivistusel ei ole võimalik ühe jaoskonna liikmeid moodustada tarvilise koosseisuga rühma ja kui ringkonna rivi ühtluse mõttes on see vajaline, siis ringkonna rivi moodustamisel ei saa kinni pidada jaoskondade eristamisest omaette rühmadena. Sel juhul ringkonna rivi moodustatakse ühesuurustest rühmadest, arvestamata liikmete kuuluvust jaoskondade järgi.

Ringkonna rivistuse moodustamisel jaoskondade järgi paigutatakse jaoskonnad nende vanuse järjekorras, alates paremalt tiivalt. On aga kõigil või mitmel jaoskonnal ühesugune vanus, siis järjekord ravis määratakse nende suuruse järgi, kusjuures suurem jaoskond asub paremale. Ühesuuruste jaoskondade ja ühesuguse vanuse korral määrab ringkonna esinaine jaoskonna järjekorra ringkonnarivis.

§ 48. Tegevustest ja sündmustest, millest osa võtab Naiskodukaitse kas üksikute või kõikide ringkondade esindusnaiskondadega, moodustatakse Naiskodukaitse rivi. Ringkondade järjekord Naiskodukaitse rivi, lugedes rivi paremalt tiivalt, määratakse igakord kindlaks erikorraldusega.

Naiskodukaitse rivist osavõtmiseks moodustatakse ringkondade rivistuses kõik rühmad erikorraldusega määratavas koosseisus, ringkonna üksikuid jaoskondi üksteisest eristamata.

§ 49. Naiskodukaitse riviüksuste moodustamisel määratakse jaoskonna esinaine poolt igale jaole juht ja tema abi; kui aga jaoskond moodustab rohkem kui ühe rühma, siis ka rühmade juhid.

Naiskodukaitse jaoskonna rivijuht on jaoskonna esinaine.

Ringkonna rivi üldjuhiks on ringkonna esinaine, kes sel alal võib endale vajaduse korral abiks määrata ringkonna rivijuhi.

Naiskodukaitse rivi üldjuht on Naiskodukaitse esinaine, kelle abiks sel alal võib olla tema poolt määratud Naiskodukaitse rivi juht.

§ 50. Naiskodukaitse liikmete rivistusel ei ole nõutav, et liikmed rivineksid pikkuse järgi. Osavõtmisel paraadidest ja pidulikest sündmusest on välise ilu ja ühtluse saavutamiseks otstarbekas rivistada rühmades liikmeid pikkuse järgi, kusjuures pikkus suureneb rivi vasaku tiiva poole.

b. Jao rivistused.

§ 51. Jagu koosneb normaalselt 10 liikmest, kelle hulka kuulub ka jao juht ja tema abi. Vastavalt liikmete arvule ja olukorrale võib aga jagu moodustada 7—12 liikme piirides.

§ 52. Rivistatud jao liikmed kannavad numbreid 1—10, lugedes jao paremalt tiivalt. Liikmete järjekord jaos ning järjekorranumber igale liikmele määratakse jao juhi poolt enne rivistumist.

Nr. 1 on ühtlasi jao alusliige, kelle järgi kogu jagu teostab kogunemist, joondumist ja liikumist.

§ 53. Jao rivistused on:

- joon ühes viirus;
- kolonn ühekaupa.

Joon. 1. Joon ühes viirus

§ 54. Joonel ühes viirus (joon. 1) asuvad liikmed sirgjooneliselt numbrite järjekorras üksteise kõrval. Vahed üksteise vahel on 1 m 10 sm (normaalvahe), lugedes kahe kõrvutiseisva liikme jalakandade vahel.

Jao juht asub jao paremal tiival 1 m 10 sm esimesest numbrist paremal, joondudes viimasega ühele joonele.

Jao juhi abi asub normaalvahega jao vasakul tiival.

§ 55. Kolonnis ühekaupa (joon. 2) asuvad liikmed numbrite järjekorras sirgjooneliselt üksteise taga. Kaugused üksteise vahel on 1 m 10 sm (normaalkaugus), lugedes kahe teineteise taga seisva liikme jalakandade vahel.

Jao juht asub jao kolonni esimese numbrist ees ja tema abi jao lõpus normaalkaugusel.

§ 56. Erijuhtumel, nagu hoones või paraadiplatsil, kus ruum ei luba rivinemist harilikele vahedele ja kaugustele, rivistub jago joonele või kolonni lühendatud vahedele ja kaugustele.

Lühendatud vahedele joonele rivistumisel puudutavad kõrvuti seisvate liikmete küünarnukid kergesti teineteist. Kolonnis on üksteise taga seisvate liikmete vahel kaugus ligikaudu 50 sm, lugedes jalakandade vahel.

Lühendatud vahedele või kaugustele rivinenud jago üle minnes liikumisele võtab normaalkaugused ja vahed.

§ 57. Jago koguneb joonele ainult paigal. Kolonni kogunemist võib toimetada nii paigal kui ka liikumisel.

§ 58. Jago koguneb joonele normaalvahedele käskluse järele „JAGU, JOONELE — KOGU!“.

Selle käskluse järele alusliige asub jao juhi kõrval ja temast vasakule normaalvahele valvelseisangusse. Jao kõik teised liikmed rivistuvad alusliikmest vasakule numbrite järjekorras ja joonduvad, pöörates pea paremale ning vaadates, et iga liige seisaks paremaleisvate liikmetega ühel sirgjoonel.

Pärast alusliikme kohaleasumist jao juht astub pool sammu ette, pöördues ühtlasi vasakule, ja kontrollib käskluse täitmist ja joondumist. Joondumine lõpetatakse jaojuhi käsklusega „VALVEL!“, mille järele jaojuht asub rivisse oma kohale.

Jago koguneb joonele lühendatud vahedele käskluse järele „JAGU, JOONELE LÜHENDATUD VAHEDELE — KOGU!“.

Käskluse täitmine sünnib nagu kogunemisel normaalvahedele.

§ 59. Jago koguneb kolonni normaalkaugustele käskluse järel „JAGU, KOLONNI — KOGU!“.

Selle käskluse järele asub alusliige jaojuhi seljataha normaalkaugusele valvelseisangusse. Jao kõik teised

liikmed rivistuvad numbrite järjekorras alusliikme seljataha ja joonduvad alusliikme järgi. Pärast alusliikme kohaleasumist pöörduvad jaojuht ümber, kontrollib käskluse täitmist ja joondumist.

Joondumine lõpetatakse jaojuhi käsklusega „VALVEL!“, mille järele jaojuht pöörduvad ümber.

Jago koguneb kolonni lühendatud kaugustele käskluse järele „JAGU, KOLONNI LÜHENDATUD KAUGUSTELE — KOGU!“.

Käskluse täitmine sünnib nagu kogunemisel normaalkaugustele.

Kui pärast kolonnikogunemise täitekäsklust „KOGU!“ jaojuht liigub edasi, siis jao liikmed järgnevad temale ja asuvad kolonni samas järjekorras nagu see sünnib kolonnikogunemisel paigal.

§ 60. Paigalseisva jao (joone või kolonni) joondumise viimistlemine, vajaduse korral, toimub käskluse järele „JAGU — JOONDU!“.

Joondumine lõpetatakse jaojuhi käsklusega „VALVEL!“.

§ 61. Jago liigub harilikult kolonnis. Joonel liigub jago ainult väiksemateks ümberpaiknemisteks.

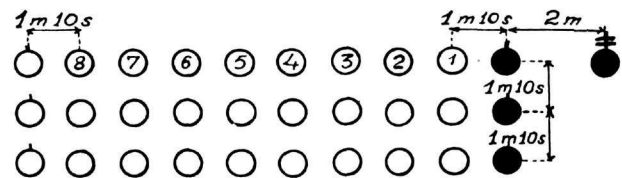
c. Jaoskonna (rühma) rivistused.

§ 62. Naiskodukaitse liikmeid moodustatav rühm koosneb normaalselt: rühma juhust ja kolmest jaost. Rühm moodustatakse võimalikult ühe jaoskonna liikmetest. Jaoskonna liikmete väikese arvu või vähese osavõtu juures võib rühma moodustada ka kahejaolisena. Jaod on rühmas kõik ühesuurused. Jaod nimetatakse järgarvudega ning nad kannavad nimetusi: 1. jago, 2. jago ja 3. jago. Vastavalt jagude nimetusele nimetatakse ka jagude juhte. Rühmajuht ei kuulu ühegi jao koosseisu ja ta määratakse eraldi, § 46 viimises lõigus ettenähtud alusel.

§ 63. Rühma rivistused on:

- rühmajoon;
- rühmakolonn.

§ 64. Rühm koguneb joonele (joon. 3) ainult paigal ja käskluse järele.

Joon. 3. Rühmajoon

„RÜHM, JOONELE — KOGU!“.

Selle käskluse järele asub 1. jago (alusjao) juht käskluseandja kõrval vasakule, 2 m vahele ja jääb valvelseisangusse. Alusjao liikmed rivistuvad nii nagu see on ette nähtud jao joonele kogunemisel. 2. jao liikmed rivistuvad samas korras 1. jao liikmete seljataha ja 3. jao liikmed 2. jao seljataha. 1. jao liikmed joonduvad paremale, 2. ja 3. jao liikmed joonduvad eelseisva jao seljataha ja paremale.

Kui ruum ei võimalda rühma rivistumist joonele normaalvahedele ja -kaugustele, siis võib rivistuda lühendatud vahedele ja kaugustele käskluse järele

„RÜHM, JOONELE LÜHENDATUD VAHEDELE — KOGU!“

Selle käskluse järele rühm koguneb joonele üldiselt samas korras nagu see on ette nähtud normaalvahedele kogunemistele, kusjuures vahed liikmete vahel võetakse nii nagu see on kindlaks määratud jao joonele kogunemisel lühendatud vahedele.

§ 65. Pärast alusjao juhi kohaleasumist pöördub käskluseandja vasakule või lahkub kohalt, et jälgida

Joon. 5. Rühm joonel ühes viirus

Selle käskluse järele asub 1. jao (alusjao) juht käskluseandja kõrvale, nagu § 64 kirjeldatud.

Kahejaolises rühmas rivistub 2. jago 1. jao seljataha (joon. 4). Rühma rivistumisel ühte viirgu paiknevad jaod numbrite järjekorras üksteise kõrvale harilikele vahedele (joon. 5).

§ 67. Rühma joondumine, pärast joonele kogunemist, lõpetatakse käsklusega „VALVEL!“.

§ 68. Rühm koguneb kolonni (joon. 6) kas paigal või liikumisel, normaalselt nii mitme kaupa, mitu jago on rühmas. Kogunemine teostub käskluse järele „RÜHM, KOLONNI — KOGU!“.

Selle käskluse järele asub kolmejaolises rühmas 2. jao (alusjao) ja kahejaolises rühmas 1. jao (alusjao) juht käskluseandja seljataha 2 m kaugusele ja jääb valvelseisangusse.

§ 69. Pärast alusjao juhi kohaleasumist pöördub käskluseandja ümber või lahkub kohalt, et jälgida antud käskluste täitmist ja parandada tarbe korral rühma joondumist.

Alusjao liikmed kogunevad samas korras nagu see on ette nähtud jao kolonnikogunemisel. Kui rühmas on kolm jago, siis 1. jago koguneb 2. jaost vasakule ja 3. jago viimasest paremale. Kahejaolises rühmas asub 2. jago 1. jaost paremale.

Kogunemisel jagude liikmed joonduvad seljataha ja kõrvuti.

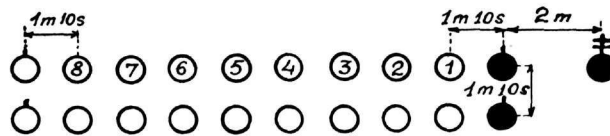
Kui ruum ei võimalda rühma rivistumist kolonni harilikele vahedele ja kaugustele, siis võib

rivistuda lühendatud vahedele ja käskluse järele „RÜHM, KOLONNI LÜHENDATUD VAHEDELE — KOGU!“.

Selle käskluse järele rühm koguneb kolonni üldiselt

antud käskluse täitmist ja parandada tarbe korral rühma joondumist.

§ 66. Vastavalt olukorrale ja vajadustele võib rühm koguneda joonele kahte või ühte viirgu, mis teostub käskluse järele „RÜHM, JOONELE KAHTE (ÜHTE) VIIRGU — KOGU!“.

Joon. 4. Rühm joonel kahes viirus

samas korras nagu see on ette nähtud harilikele vahedele kogunemistel, kusjuures vahed ja kaugused liikmete vahel võetakse nii nagu see on kindlaks määratud jao joonele ja kolonni kogunemisel lühendatud vahedele ja kaugustele. Rühma joondumine, pärast kolonni kogunemist, lõpetatakse käsklusega „VALVEL!“.

§ 70. Kolonni kogunemine liikumisel sünnib samas korras nagu see on kindlaks määratud kogunemiseks paigal.

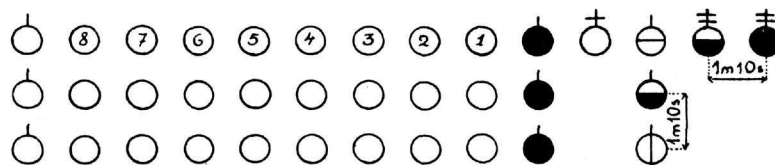
§ 71. Rühmajoone või -kolonni joondumise viimistlemine, vajaduse korral, teostub käskluse järele „RÜHM — JOONDUI!“.

Selle käskluse järele rivisviibijad kontrollivad iseendid ja vaatavad, kas igäüks seisab täpselt paremal seisva liikme kõrvale ja eelseisva seljataha. Seejuures igäüks peab tarbe korral oma asukohta seevõrd muutama, kuivõrd see on tarviline paremaks joondumiseks.

Joondumine lõpeb käsklusega „VALVEL!“.

§ 72. Rühmajoone või -kolonni pöörded koha peal teostuvad käskluste järgi, nagu need on kindlaks määratud peatükk V.

§ 73. Kui joonele rivistatud jaoskonnarivisse asuvad ka jaoskonna juhatuse liikmed, siis paiknevad nad joone paremale tiivale normaalvahedele ja -kaugustele järgmises korras (joon. 7):

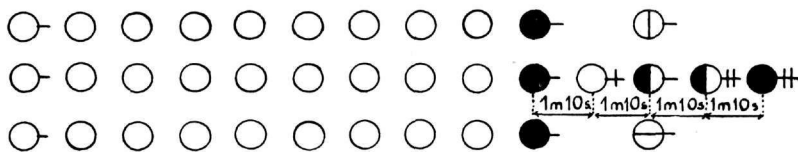
Joon. 7. Jaoskonna juhatuse liikmete paiknemine jaoskonna joonel

- jaoskonna esinaine — jaoskonna paremal tiival, 1. jaoga ühel joonel;
- abiesinaine — esinaise kõrvale vasakul;
- sekretär — abiesinainest vasakul;
- laekur — sekretäri seljataha, 2. jaoga ühel joonel;

— sekretäri abi — laekuri seljataga, 3. jaoga ühel joonel.

Kui jaoskonnale on määratud ka rivi juht, siis paikneb viimane sekretärist vasakule, 1. jaoga ühele joonele.

§ 74. Jaoskonna rivistamisel kolonni paiknevad jaoskonna juhatuse liikmed kolonni ette normaalvahedele ja -kaugustele järgmises korras (joon. 8):

Joon. 8. Jaoskonna juhatuse liikmete paiknemine jaoskonna kolonnis

- jaoskonna esinaine — kolonni keskkoha ees;
- abiesinaine — esinaise seljataga;
- sekretär 1. jao, laekur 2. jao ja sekretäri abi 3. jao ees.

Kui jaoskonnale on määratud ka rivi juht, siis paikneb viimane laekuri seljataha, 2. jao juhi ette.

§ 75. Kui jaoskond moodustab ainult ühe rühma, siis jaoskonna rivijuht määratakse ainult sel juhul, kui jaoskonna esinaine isiklikult rivi ei juhata. Koosneb aga jaoskond kahest või mitmest rühmast, siis määratakse teisele ja järgmistele rühmadele oma rivijuht. Jaoskonna esimesele rühmale eraldi rivijuhti ei määrata ja teda asendab jaoskonna esinaine või tema asendaja (kui nad juhatavad isiklikult rivi) või jaoskonna rivi üldjuht.

§ 76. Kui jaoskonna esinaine juhatab isiklikult jaoskonna rivi, siis erilist rivijuhti jaoskonnale ei määrata.

§ 77. Rühm liigub kolonnis nii mitme kaupa, kui mitu jagu on rühmas. Joonel liigub rühm ainult väiksemateks (mõnesammulisteks) ümberpaiknemisteks.

Rühma kolonni liikumised teostuvad nendesamade käskluste järgi, nagu need on toodud peatükk IV, pöörde toimuvad peatükk V antud käskluste järgi.

§ 78. Kui rühm (jaoskond) liigub teel, millel on vaja vabastada teed vastu- või taganttulevale sõidukile, siis rühm (jaoskond) asub teeäärele käskluse järel „TEE VABAKSI!“. Selle käskluse täitmiseks asub kolonn parempoolsele teeäärele. Kolonn asub tee keskkohale normaalvahedele ja -kaugustele käskluse järel „VAHED!“.

IX. Ringkonna rivistused.

§ 79. Naiskodukaitse ringkonna rivi moodustatakse ühe ringkonna mitme või kõikide jaoskondade (rühmade) rivist.

§ 80. Ringkond võib rivistuda:

- jaoskondade (rühmade) joonele;
- jaoskonna — (rühma-) kolonnide joonele;
- jaoskonna — (rühma-) joonte kolonnis;

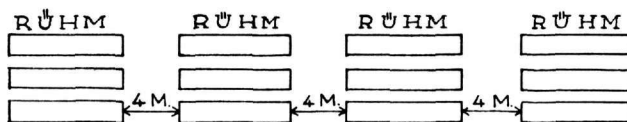
Ringkonna rivistusviis on sõltuv olukorrast, eesmärgist ja osavõtjate arvust. Vastavalt sellele määratakse ringkonna rivistus igakord erikorraldusega, maleva pealiku või ringkonna esinaise poolt.

§ 81. Ringkonna rivistumisel jaoskondade (rühmade) joonele paiknevad joonele rivistatud rühmad üksteise kõrvale ühele joonele (joon. 9).

Ringkonna esinaine ja juhatuse liikmed paiknevad ringkonna joone paremal tiival samas korras nagu see on kindlaks määratud § 73.

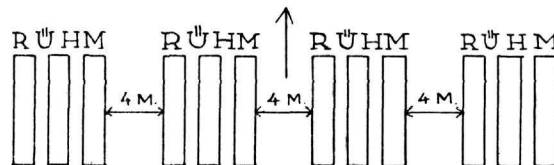
Vahed rühmade (jaoskondade) vahel on normaalselt 4 m.

Ringkonna esinaine, juhatuse liikmed ja rivijuht paiknevad ringkonna joone paremale tiivale samas korras nagu see on kindlaks määratud § 73.

Joon. 9. Ringkond rühmade (jaoskondade) joonel

§ 82. Ringkonna rivistumisel jaoskonna — (rühma-) kolonnide joonele paiknevad kolonni rivistatud rühmad (jaoskonnad) üksteise kõrvale, asudes kolonnide algusega ühel joonel (joon. nr. 10).

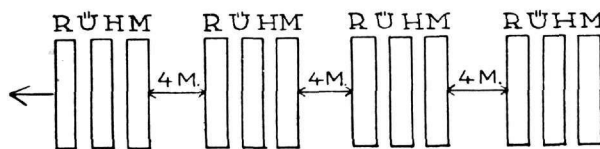

Joon. 10. Ringkond jaoskonna- (rühma-) kolonnide joonel

Vahed rühmade vahel on normaalselt 4 m.

Ringkonna esinaine, juhatuse liikmed ja rivijuht paiknevad, vastavalt erikorraldustele, kas ringkonna rivi paremale tiivale või rinde keskkoha ette samas korras nagu see on kindlaks määratud § 73 või 74.

§ 83. Ringkonna rivistumisel jaoskonna — (rühma-) joonte kolonni paiknevad joonele rivistatud rühmad (jaoskonnad) üksteise taha (joon. nr. 11).

Joon. 11. Ringkond jaoskonna- (rühma-) joonte kolonnis

Vahed jaoskondade vahel on normaalselt 4 m.

Ringkonna esinaine, juhatuse liikmed ja rivijuht paiknevad, vastavalt erikorraldustele, kas ringkonna rivi

paremale tiivale või rinde keskkoha ette samas korras nagu see on kindlaks määratud § 73 või 74.

§ 84. Kui ringkonna esinaine või tema asetäitja juhatab isiklikult ringkonna rivi, siis erilist rivijuhti ringkonnale ei määrata.

§ 85. Ringkond liigub rühmade kolonnis; vahed rühmade vahel on 2 m. Ringkonna kolonni liikumised teostuvad nendesamade käskluste järgi nagu see on toodud peatükk IV, pöörded toimuvad peatükk V antud käskluste järgi.

X. Naiskodukaitse rivi.

§ 86. Naiskodukaitse rivi moodustatakse paraadidel, Naiskodukaitse laagrites, Naiskodukaitse ülemaalistel päevadel või koondustel ja muil pidulikel sündmusil, kui sellest võtavad osa kas kõikide ringkondade esindusnaiskonnad või mitme ringkonna Naiskodukaitse liikmed.

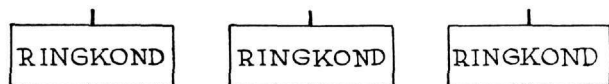
§ 87. Naiskodukaitse rivi moodustamine paraadidest ja Kaitseliidu päevadest osavõtmiseks teostub Kaitseliidu Peastaabi poolt antavate erikorralduste alusel. Naiskodukaitse laagrites, ülemaalistel päevadel või koondistel ja muil pidulikel sündmusil, millest ei võta osa Kaitseliidu üksused, moodustatakse rivi Naiskodukaitse esinaine poolt antavate erikorralduste järgi.

§ 88. Naiskodukaitse rivi moodustamiseks võtavad ringkonnad sellest osa kindlaksmääratud liikmete arvuga ja rühmadega. Rivist osavõtmiseks on kõigis ringkondades kõik rühmad ühesuurused. Rühmade arv ringkondades võib olla aga mitmesugune, vastavalt osavõtjate liikmete arvule.

§ 89. Naiskodukaitse rivi võib moodustada järgmiste rivistustena:

- ringkondade joonena;
- ringkonnakolonnide joonena;
- ringkonnajoonte kolonnina.

Ringkondade joonel paiknevad ringkonnad joontena üksteise kõrval (joon. 12).

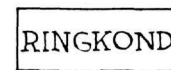
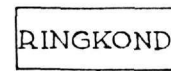
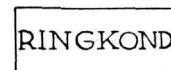
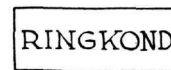
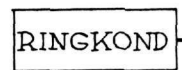
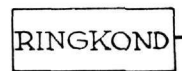
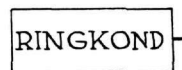
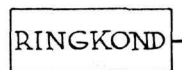
Joon. 12. Naiskodukaitse rivi ringkondade joonena

Ringkonna esinaine, juhatusel liikmed ja rivijuht asuvad ringkonna joone paremal tiival, korras, nagu see on ette nähtud § 73.

Ringkonnakolonnide joonel paiknevad ringkonnad kolonnidena üksteise kõrval (joon. 13).

Ringkonna esinaine, juhatusel liikmed ja rivijuht asuvad ringkonna kolonni alguses, korras, nagu see on ette nähtud § 74.

Ringkonnajoonte kolonnina paiknevad ringkonnad joontena üksteise taga (joon. 14)).

Joon. 13.

Naiskodukaitse rivi ringkonnakolonnide joonena

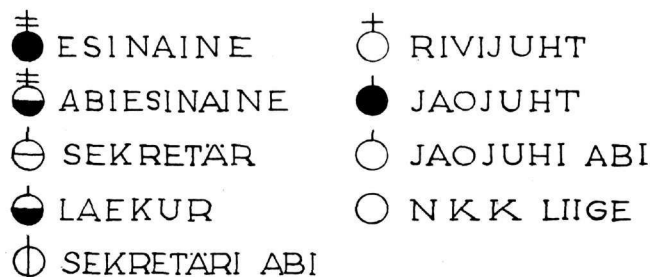
Joon. 14.

Naiskodukaitse rivi ringkonnajoonte kolonnina

§ 90. Ringkondade järjekord Naiskodukaitse rivis määratakse erikorraldustega.

§ 91. Vahed ja kaugused ringkondade vahel määratakse erikorraldustega vastavalt ruumile ja olukorrale.

§ 92. Naiskodukaitse esinaine või tema asetäitja, keskjuhatusel liikmed ja Naiskodukaitse rivi juht paiknevad Naiskodukaitse rivisse erikorraldustega kindlaksmääratud korras.

Joon. 15. Leppemärgid

VANEMAIK JA KAPITALI-
KINDLAMAID KINDLUSTUS-
SELTSE EESTIS • KIIRE JA
OIGLANE KAHJUTASUDE
OIENDAMINE

EESTI LLOYD

A/S. TARTU PANK

Asutatud 1868. a.

Peapank: TALLINNAS. — Osakond: TARTUS.

Toimetab kõiki pangaooperatsioone sise- ja välismail. Panga
juures Eesti Kinnitus Aktsiaselts „Polaris'e“ peaaagentuur.